
KÁROLYI

A PAKFONG

VÁROS

N. M.

189564

OSZK

A PAKFONG VÁROS

(MARION)

ELBESZÉLÉS EGY UJSÁGIRÓ
FŐLJEGYZÉSEIBŐL

IRTA

KÁROLYI GYULA

ÁRA 3 KORONA

BUDAPEST, 1909

PÁZMÁNEUM IROD. VÁLLALAT KIADÁSA

VIII., KÖZTEMETŐ-UT 8

A
PAKFONG VÁROS
(MARION)

ELBESZÉLÉS EGY UJSÁGIRÓ
FÖLJEGYZÉSEIBŐL

IRTA
KÁROLYI GYULA

BUDAPEST, 1909
PÁZMÁNEUM IRODALMI VÁLLALAT KIADÁSA
VIII., KÖZTEMETŐ-UT 8

P. O. hung.

910 BK
3

189511

M. N. MŰZEUM KÖNYVTÁRA
A. Nyomt. Művelőknapló.

1909 .év. 25 .SZ.

A PAKFONG gyakran tévedésbe ejti, megcsalja azt, a ki nemes ezüst fémet keres . . .

Sajátságos vegyülék. Ezüsthényű; ezüsthínű; szemmel nézve, úgy látszik, mintha valóságos ezüst volna . . .

Khínából hozták Európába, a tizenhét-
században . . .

A mikor a díszmű-íparnak közkinccsévé vált, kapcsi kalmárok el is nevezték khínai ezüstnek; új ezüstnek; perui ezüstnek. Pedig nem ezüst. Semmi alkatrészében nincs egy parányi ezüst sem. Csak ezüsthényű, ezüsthínű. Ezért csalja meg oly gyakran azt, a ki ezüstöt keres . . .

Idők folyamán aztán az emberek megismerték, hogy ez az ezüsthínű valami nem ezüst. S akkor lehanyatlott a pakfong napja. Mert mindenki látta, hogy ez a

valami nehezen olvad, kemény és olcsó. Tehát nem nemes fém, hanem értéktelen ötvény, utánzat, hamis zománcz. Az arzén szennyes-barnára, sőt feketére festi. A sálétromsav nem választ ki belőle ezüstcsapadékot. A próbakövön végighuzva, nem marad nyomán ezüstpor, hanem csak rozsdaszínű, rût vonal . . .

Mert a pakfong 62% réz, 15% níkol és 23% cízink egyszerű vegyüλέke . . .

Tehát nem nemes fém, hanem értéktelen ötvény . . .

Csak addíg szerepel nemes fém gyanánt, a míg vannak emberek, a kiket a csaló külső szín és fény oktalanul elkápráztathat . . .

1

Meleg, szőlőérlelő szeptemberi napon két fiatalember beszélgetett a nagydrávai városi kávéházban, egymással szemben ülve, a főtérre nyíló nagy ablakok mellett elhelyezett márványasztalok egyikénél.

--- Mind nagyon helyes, szép és jó dolog volna ez, kolléga ur. De emlékezzék vissza majd szavaimra: soha, sohasem fog ebben a városban érvényesülni olyan ember, a ki az erkölcsöket, az egyesek és a köz életét javítani, tisztítani akarja.

— Vigyázzon, doktor ur, ez a szó: soha, — komoly ember szájában vagy bűn, vagy könnyelműség. Soha?! . . .

— Ismétlem, hogy soha. És hozzá teszem, hogy senki.

— Ez, ugyebár, önnek meggyőződése, doktor ur?

— Sajnos, nemcsak nekem, de mindenkinek ez a tapasztalata, a ki csak ide való és az itteni viszonyokkal ismerős... Ön szintén egyike azoknak az ifju ideálistáknak, a kik oly nagy elhatározásokkal, annyi tetterővel jönnek ide, ebbe a Szodomába. Aztán egytől-egyig ők is elbuknak, vagy eladják magukat, vagy más okból leteszik a fegyvert... Bocsásson meg, ha kissé tulságosan őszinte vagyok.

— Kérem! sőt így szeretem...

— Nos, tehát röviden azzal óhajtottam ezt a kinos témát befejezni, hogy ön sem fogja elérni a célát. És pedig azért nem, mert a társadalmi fejlődés ellen, akár jó, akár rossz mederben haladjon is az a »fejlődés,« — egyes ember eredményesen nem harcolhat. Ha a tömeg rossz, azt egyetlen ember jósága meg nem javítja...

— Tábort, hiveket fogok toborozni a jókból...

— Vakmerő önbizalom!

— Világgá kürtölöm minden gonoszságukat . . .

— El fogják némitani!

— Nekem nem árthatnak . . .

— Akkor magától fog ön belefáradni a zizifuszi munkába. Bizonyos vagyok benne, hogy lehetlenné teszik. Erőszakkal. Csellel. Pénzzel. Minden áron. Minden eszközzel. Érti? Minden eszközzel. Ennek a városnak a vezető férfiai nem ismernek határt a gonoszságban. Természetes. Mert ha csak egy elbukik is közülök, elbukik a többi . . . száz . . . az egész város. Tehát inkább ők ölik meg azt, a ki existenciájukat, érdekeiket veszélyezteti.

— Az igazság erején meg fog törni minden törekvésük . . .

— Majd a végeredmény megmutatja. Adja Isten, hogy én tévedjek! De ha még olyan erős lesz is ön: nem lesz kitartása! Belefárad . . . És higgye meg, oly sok mindenféle körülmény játszik közre egy férfi életében . . . Sziv dolgok.

Egy leány . . . Vagy a mi még rosszabb: egy fiatal asszony . . . Ön mosolyog?

— Hála az égnek, már nem vagyok szerelmes. És nem fogok szeretni többé azzal a valóságos, igazi szerelemmel sem asszonyt, sem leányt — soha! . . . Most meg ön mosolyog!?

— Saját szavaival felelek. Épen az imént ön mondta, hogy ez a szó: soha, — komoly ember szájában vagy bűn, vagy könnyelműség.

— Most az egyszer a következtetésben is én maradok olyan makacs, mint az imént ön, mert megismétlem, hogy soha. És hozzáteszem, hogy senkit.

A vita régóta folyt már a kávéház asztalánál.

Az a fiatal ember, a ki oly komoly meggyőződéssel hangoztatta, hogy a társadalmi romlottság ellen hiába küzd az igazság fegyvere, Popescu Demeter dr. nagydrávai ügyvéd volt, egy román nemzetiségi lap szerkesztője. Komoly, nagy tudású,

harmincz év körüli férfiu, a ki rövid idő alatt országos hirre tett szert a politikában, nagy népszerűséggel hirdetve azt az elvet, hogy a románságnak be kell olvadnia a magyar fajba, mert csak így lehet népét bevezetni a műveltségbe és az anyagi jólétbe. Ez a Popescu tehát jelentékeny ember volt, a mit azonban külsejéből semmi sem árult el. Aránytalanul kicsi, négy-
szögletes testével, ügyetlen taglejtéseivel, kiálló arczcsontjaival, mongol szabású ferde szemével, valamelyik japán admirálishoz hasonlított.

A másik, a kinek kevés szava is a hanglejtésben rendkívül energikus és heves temperamentumot árult el, nem régóta tartózkodott Nagydráván. Alig huszonöt esztendő, örökösen nyugtalan természetű, de nagy élettapasztalattal megáldott, harczias lelkű, szőke fiatalember volt ez, név szerint Veér Miklós, foglalkozásra nézve — a minnek természete épen megfelelt, — ujságíró. Ezért szólította

őt a román lap szerkesztője kollégának.

A beszélgetés rövid időre félbe szakadt. A két férfi, sűrű füstkarikákat bocsátva, mereven bámult ki a hatalmas palotákkal büszkélkedő vidéki városra, a melynek pompás főterén előkelő hintók sorai robogtak keresztül, a korzón pedig fényes uri sokaság hullámozott. A selymek és ékszerek meg-megcsillantak a tömegben, a szeptemberi lefelé hanyatló nap elenyésző fényében.

Nem hiába nevezték Nagydrávát oly nagy előszeretettel körösparti Párisnak . . . De Popescu »Szodomának« is nevezte. Ez az elnevezés még találóbb volt. S a mig Miklós ezen gondolkodott, úgy tűnt föl előtte, mintha az a le hanyatló szeptemberi nap, bágyadt fényében, halotti sárgaságában nem mosolyogna, hanem --- mintha szomorkodnék . . .

És Miklós érezte, hogy rendkívül nehéz munkát vállalt. A fővá-

rosból, a hol egy előkelő napilapnál jól fizetett állása volt, eljött ide, a hol a sötétség, a bünök örvényének éhes toroka fenyegette, gyors elnyeléssel, teljes megsemmisüléssel. Eljött ide, minden nagyobb anyagi erő és minden biztató támpont nélkül, egyedül emberfölötti lelki erejében, tiszta életében és a törhetetlen igazság győzelmében bizva, hogy ezt a Szodomát megtéritse, megmentse a végső pusztulástól; hogy azokat, a kik ennek a megmételtyezett városnak népét az erkölcsi züllöttség rabságában leigázva tartják, összetörje, lealázza, kipusztítsa. Eljött, minden anyagi érdek, minden meggazdagodási vágy és kilátás nélkül. Tisztán azért, mert úgy érezte, úgy gondolta, hogy neki, mint ujságírónak, az igazság hivatott harcos katonájának, kötelessége a legveszedelmesebb pontokat fölkeresni. És az igazságért harcolni, küzdeni, kitartással, mindvégig, a mig vagy győz, vagy bukik.

Erre mondta a román ügyvéd, hogy fiatalos idealizmus, oktalanság. Ezt mondta lehetetlenségnek ime, az első tisztességes ember, a kivel itt találkozott, a ki egyébként igazat adott neki . . . Azt mondta, hogy *soha* . . . És ő azt felelte neki, hogy *soha* . . .

Popescu szava riasztotta föl ábrándozásából.

— A főispán és a polgármester! suttogta az ügyvéd gunyosan, egyik tovagördülő hintóra mutatva.

— Mi a manó, egy kocsiban? — kérdezte Miklós meglepetten. — Ők, a kik kutya-macska voltak!

— Igen! A főispánt itt, a mikor kinevezték, mindenki gyűlölettel fogadta. Pártállása nem egyezett a polgármester ur nézeteivel. A polgármester ur pedig vezeti a közhangulatot, mert ez a nép majomtermészetű. Tehát a helyi társadalom ugyszólván kiközösítette a méltóságos urat, mert szélteben-hosszában híresztelték felőle, hogy lágyfejű, tudatlan ember, a ki va-

lamikor még közönséges könyv-
ügynök volt . . .

— Nos ?

— Nos és most, a mint látja, a legjobb barátok. A főispán ur ugyanis megtudott a polgármester urról bizonyos titkos dolgokat, a melyeket egyébként mindenki tud, de senki sem mer hangosan beszélni, mert jaj annak, a kinek ez eszébe jutna. Itt látja ön ezt a hatalmas gyönyörű színházat. A polgármester ur vezette az építkezést. És hogy az e célra fordított pénzt mily kitünően kezelte, azt pompás emeletes háza mutatja.

— ? . . .

— Egyszerűen lopott. A koldus-
szegény, adósságokkal nyakig ter-
helt ember azon a napon, a mikor
ez a színház megnyilt, egyszerre
tehermentes háztulajdonossá lett . . .
Tovább megyek. A város aszfalto-
zásánál, a villamos vasut megala-
kitásánál, a városháza építésénél
mindenütt történtek csalások és
sikkasztások . . . Ezeket egyszerűen

eltitkolták. Spongyát reá! A polgármester ur gazdagodott, gyarapodott vagyonban és tekintélyben.

— Megdöbrentő dolgok ezek!...

— Végül jön az igazi: Egy városi tanácsos eladta a középítkezésekhez szállított téglát. A dolog kiderült volna s már nagy botrány készült, a mikor a polgármester ur megoldotta a gordiusi csomót. Az építőmestert vonták felelősségre, állítottak ellene hamis tanukat, elítéltették a bírósággal egy és félévi börtönre... Épen így volt a vámnál is. Elhasznált jegyeket újra forgalomba bocsátottak, ily módon nyolczvanezer koronával lopták meg a várost. A vámfelügyelő hat havi börtönt ül érte... Most egy éve pedig egyenesen a városi főpénztárból tünt el kétszázezer korona: ezért a főpénztáros kapott nyolcz havi börtönt... Itt mindenki tudja, hogy mind a három bebörtönözött ártatlan s a pénz egyedül a polgármester ur zsebeit nyomja. A lélkét azonban nem nyomja... Te-

hát a főispán ezeket megtudta, azért sietett a polgármester vele kibékülni és megbarátkozni.

— Most aztán ő is büntárs.

— Az, de egyelőre az állása, hatalma és tekintélye biztosítva van.

— Borzasztó . . . Mégis, hogy lehet az, hogy ez az ember itt polgármester?

— Egyszerűen azért, mert *szabadkőműves*. Itt különben minden ember, a kinek szava van a közigazgatásban, szabadkőműves. Így, a ki érdekelve van, az hallgat. A ki pedig a polgárság soraiból szót emelne, azzal könnyen és hamar végeznek.

— De hiszen akkor ez Oroszország!

— Nem még az sem! Ez egy magyar város. Ez Nagydráva. Különben még nem mondtam el önnek jóformán semmit. . . . Nem kell egyéb, csupán hogy kinézzen az ember az utczára . . . Látja odaát azt a siető, lakkcipős gavallért? Az a város képviselője.

Mint pendelyes gyerek, a város közismert bicskása volt. Később irni kezdett, mindig nagyszáju és talpnyaló természetű volt, utóbb beférkőzött a kormány bizalmába, képviselő lett. Mindenkit meggyanusított, megrágalmazott a lapjában, ezért többször volt alkalma a fogházat belülről is megismerni. Aztán egyet gondolt s miután ideje volt, tanult s mikor kiszabadult, vizsgákat tett le, végül ügyvédi diplomát szerzett . . . Ma a város képviselője és tekintély. Látja, hogy köszönnek neki? . . .

— Ez csak a szorgalma mellett bizonyít . . .

— Igen, de tudja-e, hogy ő az, a ki képviselő és fiskális létére tönkre juttatta a vármegye gazdálkodóinak felét? Hogyan? Hát uzsorával, csalással és zsarolással. Megtette azt is, hogy egy milliós örökséget, — a melyben a jogosan követelő feleket a pörben ő képviselte, — busás pénzjutalomért átjátszott az ellenfél kezére. Vagyis

pénzért szándékosan elveszítette azt a pert, a melyet a felek ügyvéd nélkül is megnyertek volna . . . Vagy azt tudja-e, hogy váltót hamisított? . . . Vagy azt, hogy egy előkelő, duggazdag háztulajdonos fiatal feleségét elcsábította s a mikor a viszonynak vége szakadt, arra kényszerítette a szerencsétlen asszonyt, hogy négyezer koronáért vásárolja vissza a szerelmes leveleit, mert különben valamennyit nyilvánosság elé bocsátja a lapjában . . . De ezzel jóformán még semmit sem beszéltem el az ő közismert viselt dolgaiból . . .

— És ő itt ezek ellenére is képviselő? Miért türik hát?

— Azért, mert háta mögött áll a *zsidóság*. Ennek a nagyszájú embernek igen sok befolyást tulajdonítanak a kormánynál, ezenkívül ő tüntet a szabadelvűségével. Ebben a városban mindenki szabadelvű és minden szó, a mely ellene elhangzik, csak növeli tekintélyét, mert rögtön lármát csap, hogy ime:

a reakció akarja őt . . . őt, megsemmisíteni . . .

— No, ezt az embert figyelemmel fogom kísérni.

— Figyeljen meg minden egyes embert. Férfit és nőt. És ha talál nehányat, a ki becsületes, — férfit, a ki tiszta, asszonyt, a ki tisztességes, leányt, a ki tizenhárom éves korától kezdve erkölcsös életet él, — ha talál nehány ilyent: akkor ön kincseket talált a szemétdombon.

— Egy okkal több, hogy folytassam azt, a mit czélul tűztem ki.

— Nem fog sikerülni soha. Önt ma még nem ismerik s így ma még senki. Holnap azonban már az egész város ismerni fogja önt és az egész város megveti. Rettegni fognak öntől és éppen ezért gyűlölni, üldözni fogja mindenki. Eleinte alattomban, később nyíltan.

— Tiszta vagyok! Becsületes, erkölcsös és vallásos . . .

— Be fogják a nevét, a multját, a jellemét szennyezni. És sikerülni fog nekik . . .

— Nem fog . . .

— Adja így az Isten! . . . De majd emlékezzék szavaimra.

. . . Odakint a főtéren nagy riadalom támadt. Férfiak és nők, öregek és gyermekek jelentek meg a közeli utcákból, a hónuk alatt ujságcsomókkal, egy új lap első számának megjelenését és címét kiáltozva:

— Nagydrávai Ujság! Esti lap! Szenzációs kiadás! Csak egy krajczár! . . .

A nagydrávai publikum, a melyet nagyon meglepett a város első esti lapja, tolongva állta körül a rikkancsokat s néhány pillanat alatt szétkapkodta a lapok százait.

Veér Miklós lapja volt ez. A fegyver. Az első lövés. A kezdet kezdete. Egy kis fiú a városi kávéházba is bement egy csomó ujsággal. Popescu nagy érdeklődéssel vett a kezébe egy számot.

Odakünn az utczán a járókelők megálltak, ugy olvasták a nagy szenzációt: Kifosztott kisgazdák! Egy nagydrávai pénzüintézet üzelmel! . . . llyen czimmel volt megírva a város egyik legnagyobb bankjának szédelgése, a mely bank zsidó vezetői felhasználták az általános gabonahiányt s a vármege kisgazdáinak földjére oly kölcsönöket adtak, a melyeket azok nem tudtak egy összegben visszafizetni. Ha ennek az ujságczikknek a nyomán a nyilvánosság tudomást szerez a dologról, a hatóság kénytelen lesz közbelépni s így esetleg a bankuzsorások karmaiból, a koldusbottól, sikerül néhány száz földes gazdát és családot megmenteni.

. . . De odakint a téren újabb riadalom támadt. Hirtelen — mintha földből termettek volna elő, — nagy csapat rendőr jelent meg futó lépésben az utczákon, egyenkint állitva meg az ujságárusokat és elkobozva tőlük az összes lap-

példányokat. Nemsokára lélekszakadva rohant egy nyomdász inas a kávéházba, egyenesen Miklóshoz:

— Szerkesztő ur, tessék bejönni a nyomdába, baj van! Ott van a vizsgálóbíró, meg a rendőrkapitány.

— Miért? . . . Mi ez? . . . Hát mit akarnak tőlem? kiáltotta indultól és haragtól remegve, elhalványultan Miklós.

— Én megmondom önnek! szólt közbe Popescu. Ezért a cikkért az ügyészség a lapot elkoboztatta . . . Holnap a polgármester meg fogja tiltani a lapnak utcai elárusítását . . . Holnapután nem fog ön embert találni, a ki az újságot kihordja és ha ön mégis szerkeszteni akar, hát nem fog nyomdát találni, a mely a lapját kinyomja . . .

Miklós visszahanyatlott székében s szüntelen hangon csak ennyit mondott:

— Az Isten nem hagyja cserben az igazságot!

Sietve bucsuzott el az ügyvédtől

s szinte rohant a nyomdába, a hol a vizsgálóbíró akkorra már a sajtószabadság és a törvény nevében felturkálta, összedobálta, végül lefoglalta összes lapjait és kéziratait.

Ez volt a felelet Veér Miklós beköszöntőjére, ez volt a rajongó elme első napi derék munkájának dicső jutalma.

OSZAK
2

A Nagydrávai Ujság megjelenése óriási port vert föl a város lakossága körében. Nap mint nap leplezett egyet azokból a gonosz üzelmekből, a melyeket a város urai saját hasznukra és a nép megkárosítására eddig zavartalanul folytattak; nap mint nap fölszínre hozott egyet azokból a visszaélésekből, a melyeket a hatóságok türtek, sőt lepleztek és ezzel elősegítettek; nap mint nap megismertetett egyet ama jeles urakból, a kik embertársaikat csalták, lopták, károsították uton-utfélen s az így szerzett pénzből nagy lábon, urasan éltek és mulattak.

Nagydráván még három régi, erős ujság volt ezen kívül. Ezeket a lapokat az tartotta fönn, a mit elhallgattak. Ezek a lapok fényes

jövedelmet huztak évről-évre, azokból a pénzekből, a melyeknek szerzési módját elhallgatták s a melyekből bünös szerzőik jelentékeny összegekkel támogatták a »helyi sajtót.« A publikum erről nem tudott természetesen semmit. Ezek a lapok mindjárt az első szám megjelenése után neki támadtak az új lapnak s egyelőre — miután egyebet nem tehettek, — nagy hangon igyekeztek bizonyítani, hogy Veér Miklós minden írása hazugság és csak azért jött a városba, hogy a »tisztességes« embereket meggyanusítsa s ily módon a közönség krajczárjait »elzsebelje.«

Ez hivatalos hang volt, mintegy jeladás arra, hogy Miklóst a legelső alkalommal lehetetlenné tegyék. Miklós azzal válaszolt, hogy leleplezte lapjában az összes nagydrávai ujságírók üzelmeit, a kik csak olyasmiket irtak meg lapjukban, a mely dolgok elhallgatásáért nem sikerült pénzt kapniok.

És elkezdődött a nagy harc. A leleplezett ujságírókat nyomon követték a képviselő ur bünei; majd sorra jöttek a városi és megyei köztisztviselők üzelmei; a rendőrség és a bíróságok titkai, bűnpalástolásai; az ügyvédek, orvosok, uzsorások és más pénzsóvár lelkiismeretlenek szédelgései; — a közönség olvasta ezeket, olvasta az egész város, de nem akadt egyetlenegy ember Nagydráván, a ki mert, tudott, vagy akart volna az általános romlottság ellen csak egy lépést is tenni...

*

... Két hónapja hadakozott már Miklós az igazság zászlaja alatt és még semmi pozitív eredmény nem jutalmazta működését.

Egy borongós novemberi délelőttön, a mikor az utolsó cikk megírása után elkeseredett gondolatokba mélyedt, egy előkelően öltözködött barna szakállú uri ember lépett a szerkesztőségbe.

— Grünau Ármin vagyok! —
mutatta be magát.

— Jobban mondva a főkapitány! — egészítette ki keserű mosolylyal Miklós. — Még nincs készen a mai lap, még nem lehet kobozni . . .

— Nem is azért jöttem. Komoly ügyben akarok önnel beszélni.

— Rendelkezésére állok, méltóztassék helyet foglalni.

A főkapitány leült s csendes, utánozhatatlan, fuvolázó hangon így kezdte:

— Mondja, édes uram, miért bántalmaz ön a lapjában minden ártatlan embert, a ki önt sohasem bántotta?

— Ezt legfeljebb olyan ember kérdezhetné tőlem, — válaszolt hevesen Miklós, — a kit valaha ártatlanul támadtam. Ilyen azonban nincs.

Grünau Armin főkapitány ur nem hagyta magát kizökkenteni angyali nyugalmából és folytatta:

— Sajnálom önt, fiatal ember,

sajnálom, hogy így eltévelyedett ebben az idegen városkában . . .

— Ha nem volna ez a »városka« rejtelmes és titokzatos, hanem nyílt és egyenes, bizonyosan nem tévelyegne benne senki.

— Ezért határoztam én el néhány barátommal, — a kik részvétellel viseltetünk az oly tehetséges és agilis egyének iránt, mint a minő ön is, a kit azonban talán félrevezettek, — hogy meg fogjuk önt menteni. Éppen tegnap este volt szó lapjáról a helybeli izraelita hitközség ülésén . . .

— Meg a szabadkőműves nagypáholyban, ugyebár? — szakította félbe türelmetlenül Miklós. Bocsánat, uram, nem szorultam gyámokra.

— De gondolja meg, hogy nagy összeg pénzt szerezhethet . . .

— Nem kérek az olyan pénzből!

— Csak a lapját óhajtjuk megvenni . . .

— Nem eladó!

— Elvégre a város társadalmi békéje kívánja . . .

— Legyenek önök becsületesek, ez az igazi béke, nyugalom és erősség.

— Hát mi a célja?

— Vagy sikerül ezt a Szodomát megmentenem úgy, hogy a bűnösök letörjenek és helyüket emberek foglalják el, vagy én pusztulok.

— No és eddig mi az eredmény és mi a kilátás?

— Tizennyolcz sajtópör és — még vagy ötven! — válaszolt ciznikus ridegséggel Miklós.

— No lássa, fiatal ember! — szólt atyailag a főkapitány. Most pedig még nem késő! Önnek egy más, tisztességesebb... akarom mondani komolyabb életpályán nagy alkalom nyílnék jelességeit érvényesíteni. Ön a lap eladásával olyan üzletet csinálhat most, hogy... ápropos! ismeri Boldizsár ezredesnek a leányát?

— A Rózsát? Hát ki ne ismerné?

— Szép és csinos, ugy-e?

— Én, őszintén szólva nem szok-

tam a nőket megbámulni, de kevés oly ritka szépséget láttam még. Kár érte . . .

— No, no! Ön nem is sejti, hogy minő boldogság várhat önre. Ezt a leányt Boldizsár barátom önnek szánta, ha . . .

— Egy szót se tovább, uram!
— kiáltott föl Miklós, székéről talpra ugorva, mint a sebzett tigris. Ön nagyon jól ismeri Boldizsár Rózsát, de engem nem ismer, következésképen ostoba, szamar tökfilkónak tart. Tehát jól jegyezze meg, a mit most mondok. Nem régen egy borzasztó csalódás csaknem nőgyülölővé tett . . . Akkor fogadalmat tettem, hogy nem fogok megnősülni . . . Időközben alkalmam volt — a mint ime, napról-napra tapasztalják ön és igen tisztelt küldői — megismerkedni becses városuknak társadalmi viszonyaival . . . Most tehát föltettem magamban, hogyszívesen megszegem fogadalmamat, ha csak egy tisztességes leányt találok is Nagy-

dráván . . . Sőt tovább megyek: nem is kell, hogy tisztességes legyen. Csak olyan leány legyen, a kiról semmi rosszat sem tudnak! Ha találok egy ilyen leányt Nagydáván s az hozzám jön: elveszem feleségül . . . Beláthatja tehát, hogy Boldizsár Rózsit épen nem vehetem el! . . . Eh, hagyjuk el, kérem a haszontalan fecsegést. Vége az audienciámnak! Adieu!

--- Remélem azonban — dadogta a főkapitány — hogy ez a beszélgetés nem fog holnap a lapban megjelenni . . .

— Legyen ön nyugodt! Ez a beszélgetés nem közérdekű! Volt szerencsénk! . . .

A főkapitány köszönt és emelt fővel távozott.

*

Ugyanezen az éjszakán Miklós nem tudott lenyugodni. Tépelődvé járt-kelt a néptelen, alvó város kihalt utczáin és azon gondolkodott, hogy a román ügyvéd szavai csakhamar be fognak teljesülni.

Két hónapi nehéz küzdelem után még azt sem mondhatja el, hogy akadt legalább egy ember, a ki a küzdelemben mellette foglalt volna állást. Ez nem csüggesztette volna el annyira, mint az a szomorú tudat, hogy már nem sokáig bírja a vállalkozást — pénzzel. Ezen tépelődve, reménytelenül járt-kelt Veér Miklós a néptelen, alvó város kihalt utczáin.

Popescu jóslata lassan beteljesedett. Megtiltották a lap utczai elárúsítását . . . Megvesztegettek mindenkit, a ki csak a lap megjelenéséhez hozzájárulni akart volna, a legcsekélyebb munkakészséggel is. Még csak a nyomda nyomott — kétszeres áron . . .

Éjfél után három óra lehetett, a mikor Miklós hazafelé indult. A budapesti gyorsvonat most érkezhetett, mert a Fő-utcza hajnali nyugalalmát egymás után robogó bérkocsik hosszú sora verte föl . . .

A másik oldalon, a városi kávéház felől egy berugott társaság

közeledett nagy zshivajjal. A társaság tagjai, kettő kivételével, férfiak voltak. A két nő közül, a kik az utcán örületes tánczot járva, kibontott hajjal, rekedt hangon üvöltve az éjszakába --- vezették a férfitársaságot, két általánosan ismert és általánosan »tisztelt« nagydrávai nő volt. Szőke Lili, a szintársulat primadonnája és Boldizsár Rózsi. A kompánia többi tagjai: a főkapitány, a városi főorvos, egy bankigazgató, egy törvényszéki bíró, egy gyáros, két joghallgató voltak s valamennyiök között leghangosabb, legélénkebb: Cserkész Lajos, a nagy tekintélyű képviselő. Egyik főutczai szálloda előtt megállt a diszes csapat és összefüggéstelen, zürzavaros hangon tanácskozni kezdett . . .

. . . Az állomás felől egy elkésett bérkocsi közeledett . . . A szálloda előtt három idegen utas szállt ki a kocsiból: egy roskadozó lépésű öreg ur, egy idős urnő és egy tizenhat esztendőös leányka. A

mint néhány lépést tettek, hogy a szállodába becsöngessenek, a duhaj társaság utjokat állta.

— Ez a leány gyönyörű! --- röhögött a bankigazgató és egy szál gyufával a leány arczába világított.

— Épen jókor érkezett! — tette hozzá a főorvos ur.

— Kicsikém, ma velünk jön mulatni! — jelentette ki a világ legnyugodtabb hangján Cserkész Lajos ur és megfogta a megdöbbent leány karját.

Oly hirtelen történt mindez, hogy a három idegen még csak szóhoz sem juthatott a meglepetéstől... A részegek hangos kaczaja jutalmazta a képviselő ur bakonyi fellépését... De a következő pillanatban elnémult minden kaczaj. A képviselő ur egy hirtelen jött, csattanó pofon erejétől a falnak esett, a három utas pedig egy férfi védelme alatt szerencsésen bejutott a szálloda kapuin.

--- Veér... Veér... riadt föl a banda az első meglepetés mámo-

rából s körülállva Miklóst, fenyegetően emelkedő botokkal akartak elégtételt venni a sikerült pofonért.

— Most megölöm! — fuldoklott a képviselő.

— A ki pedig három lépésnél közelebb lép hozzám, azt én ölöm meg! — válaszolt nagy hidegvérrel Miklós. — És mindenért, a mi történik, főkapitány ur, önt teszem felelőssé!

Előre nyújtott jobbában revolver csöve villant meg . . . A gyáva, beruggott had némán állt félre utjából . . .

Miklós, lelkében mélyen felháborodva tért haza, — messze lakott, künn a Temető-utczában — és reggelig nem tudott elaludni. Gonosz álmoknak szerette volna elképzelni ezt az éjszakai jelenetet, de nem lehetett. Megtörtént, rideg valóság volt az. Megtörtént, a huszadik században, Európában, egy híres ősmagyar városban, — Nagydráván.

*

. . . Vasárnap volt. Miklós tiz óra után kelt föl s kitárta az ablak

szárnyait. Az ég borus volt s hűszellő csapta meg az arcát. Szemközt, az utca tulsó oldalán csinos kis ház vált ki a szürke, piszkos épületek sorából. Olyan volt az, mint egy darab arany a szemétdombon. Ablakai kitárva. Az egyik ablaknál fehér arcú, barna leányka nézegette a borus eget, ábrándos, borongós pillantásokkal... Egyszerre vették észre egymást... S a mint pillantásaik találkoztak, mind a ketten egyszerre huzódtak vissza az ablakból...

A mikor Miklós átfutotta az aznapi reggeli lapokat, nem kis meglepetéssel olvasta azokból a nagy betűkkel nyomtatott újdonságot, hogy:

... Veér Miklós, ez a megháborodott idegen, most már nem elégzik meg azzal, hogy a lapjában tisztességes polgárokat meggyalázz, de úgy látszik, ezentul állandó orvátámadásaival fogja a város közbiztonságát veszélyeztetni. Az éjszaka a Fő-utca közepén revolverrel tá-

madta meg a gyanutlanul haladó Cserkész Lajost, városunk szeretett képviselőjét s csupán a véletlenül arra haladó főkapitány bátor közbelépésének köszönhető, hogy a merénylet nem sikerült. A garázda zug-szerkesztő ellen a rendőrség megteszi a kellő lépéseket s valószínűleg ki fogja tiltani a város területéről . . .

--- Az Isten nem hagyja cserben az igazságot! — reménykedett Miklós, a mikor félredobta az ujságot.

Aztán végigterült a divánon és érzéketlen, öntudatlan gondolatokba merülve feküdt ott sokáig, mintha idő és tér fogalmai ismeretlenek lettek volna előtte . . .

. . . Estefelé, a mikor épen kifelé indult, hogy egy sétát tegyen a városban, a küszöbön csaknem összeütközött egy dult arczu, szétzilált haju, középkoru férfivel, a ki befelé rohant . . .

— Szerkesztő ur! . . . Az Istenért . . . Épen jó, hogy még itthon ta-

lálom . . . Reiter, postai főtitest va-
gyok . . . Jöjjön . . . Jöjjön velem
azonnal . . . És mentsen meg attól,
hogy rettenetes dolgokat cseleked-
jem . . . Jöjjön . . . Ön az egyetlen
ember ebben a gaz városban, a
kiben még bizni tudok . . . Jaj, ha
csalódom! . . . Jöjjön velem azon-
nal! . . . Jöjjön, meg kell hogy ke-
ressük a — kisleányomat! . . .

OSZK
3

Annak a kis fehér háznak az udvarán, a mely Miklós ablakaival átellenben volt, elvirult már a legutolsó őszi rózsza is, lehervadt a szőlőlugas legutolsó levele is.

A parányi, haldokló világ közepén, a kopár virágágyak fölött egy nyulánk termetű, tizenhét éves, ábrándos kék szemű, fehér arczu, barna haju leányka állt, a kinek üde, ártatlan szépségében nagy lelki tisztaság és jóság tükröződött.

Ott állt és nézte a haldokló keretet, a fellegetes égboltot, de gondolatai — mintha kérdeztek volna valamit a zizegő, aranybarna levelektől, a repdeső fekete madaraktól; — mintha egy szót, feleletet, biztatót vártak volna onnan a magasságból . . . valamire . . .

A válasz azonban csak nem jött

és a szomoru leányka lassu léptekkel ment édes anyjához, a ki még a lugasban ült. Odament hozzá és gyöngéd, hófehér karjaival átölelte a nyakát annak, a kit oly nagyon szeretett, hogy rajta kívül eddig még senkit sem szeretett.

— Anyám! kérdezte csengő, kellemes hangon — ki lehet az a szőke fiatal ember, a ki odaát lakik? Tegnap délelőtt láttam az ablaknál . . .

Az idősebb nő összerezte.

— Miért érdekel az téged, leányom; téged, a kit eddig soha senki és semmi sem érdekelt?

— Nem nagyon érdekel anyám, csak . . . csak épen hogy az éjjel felőle álmodtam . . .

— Ne gondolj vele semmit leányom és ne állj többé az ablakhoz. Azt az embert neked sohasem szabad ismerned, látnod sem és felőle álmodnod épen nem.

— Pedig . . . olyan nagyon szépet álmodtam . . . Csak legalább azt tudnám, hogy ki lehet.

— Azzal az emberrel nem lehet szépet és jót álmodni . . . Bolondság! . . . Mondom, hogy ne gondolj reá . . . És mit álmodtál?

— Nem sokat. Csak épen anynyit, hogy a mikor udvarunkban a legszebben nyiltak a rózsák, ő jött anyámmal befelé, a lugasban megölelt, én pedig megcsókoltam és — olyan nagyon boldog voltam . . .

Az asszony hangosan nevetett.

— Ebből is meggyőződhetsz arról, leányom, hogy az álmra nincs mit adni. Az álomban történnek a legképtelenebb, leglehetőlenebb dolgok . . .

A leány megcsókolta anyját.

— Látja, anyám, én nem titkolok el anyám előtt semmit . . . Anyám pedig még azt sem akarja nekem megmondani, hogy ki az a szép . . . akarom mondani, hogy ki az a csunya ember.

— De megmondom, leányom: egy ujságíró. Ha pedig bővebbet akarsz róla tudni, itt van a tegnapi

ujság, olvasd el ebből az »Éjjeli orvtámadás« című cikket. Ebből magad is megítélheted őt.

A leány elolvasta és bosszusan dobta félre a lapot.

— Ez nem lehet igaz, anyám, én nem tudom elhinni. Az az ember nem is olyannak látszik, a ki valakire rátámadjon. Nem igaz!

— De igaz, leányom; mindenki beszéli. Az az ember egy vad, féltelmetes haramia, a ki megrabolja másoknak a becsületét. Nem én mondom ezt, leányom, csak így hallom mindenkitől. Ennek nem lesz jó vége, mert az egész város ellensége. Azt mondják, hogy egy senki. Egy ágról szakadt csavargó. És ha már valakiről ilyen rosszakat beszélnek, az csak rossz lelkű ember lehet, a kitől mindenkinek tartózkodnia kell . . .

— Anyám mindig az emberekre hallgat. Nem hiszem én, hogy valaki, a ki oly komolynak és műveltnek látszik, mint ő, ily sötét lelkülettel bírjon . . .

— Bár ugy volna, leányom, a hogyan te elképzeled, de . . .

— De tudja anyám, hogy én nem szoktam az ítéleteimben csalódni.

— Hiszen csak egyszer csalódik az ember s ugy lehet, hogy . . .

— Hogy?

— Hogy az az egy csalódás, az első, — egyszersmind az utolsó is. . . . Én nem akarom, kis leányom, hogy te is csalódjál, azért, ha nem akarsz megszomorítani, ne gondolj többé reá és ne beszélj róla . . .

— Látja, anyám, most is csalódtam, mert azt hittem, hogy ön . . . ön vigasztalni fog engem . . .

A szomorú leányka bement a házba s kis szobájában a földre borulva, fenhangon, gyermekies naivsággal imádkozni kezdett:

— Jó Istenkém, engedd, hogy annak az embernek jóságát és nemes lelkét minden ember, még a rosszak is megismerjék . . . Ha pedig igaz mind az, a mit róla beszélnek, akkor változtasd te jóra, nemessé őt . . .

Ettől fogva minden reggel ott állt a leányka az ablaknál, hogy minden nap lássa azt a titokzatos embert — legalább egyszer. És ha megtörtént, hogy egy napig nem látta, szomorú fehér arcza még szomorubbra változott . . .

*

Veszpréminé — így hívták a szomorú leányka édes anyját, — gyermekeit aggódva szerető, gondos, jólelkű anya volt. Jól ismerte rajongva szeretett leányát, a kit sikerült úgy fölnevelnie, hogy a rossznak még tudása is távol maradjon lelkétől és gondolkodásától; tudta, hogy fogékony lelkében az érzelmek mély nyomokat hagynak.

Könnyen elképzelhetjük tehát kétségbeesését, a mikor most, hirtelen azt kellett hallania, hogy az ő leánya érdeklődni kezd az iránt a férfi iránt, a ki oly rövid idő alatt oly rettenetes népszerűtlenségre tett szert a városban.

Nyugtalan lelke nem tudta megőrizni ezt a veszedelmes titkot; az

első pillanatban nem is tudta, hogy mitévő legyen; leghelyesebbnek látta tanácsért rokonaihoz és ismerőseihez fordulni, miképen terelje el azt a nagy veszedelmet, a mely békés házát fenyegeti.

Egyik nőrokona, a ki ugyan Miklóst sohasem látta, de a ki napról-napra a legfrissebb és legválogatottabb hireket tudta felőle színes szavakkal előadni, azt tanácsolta, hogy hamarosan el kell vinni a leányt utazni. Minél gyorsabban és minél messzebbre, annál jobb.

Mások azt tanácsolták, hogy csak egy csöppet se nyugtalankodjék, mert az az ember nemsokára elveszi méltó büntetését: ki fogják tiltani a városból.

Abban azonban az összes jóakarók és szomszédasszonyok meggyeztek, hogy a szörnyü veszedelem már ott ég a ház fölött... Pedig az ártatlan, mit sem sejtő leányka épenséggel nem gondolt még ekkor semmire... Miklós

pedig legrózsásabb álmaiban sem gondolt arra, hogy közel hozzá, a városban van egy leány, olyan, a minőre ő fogadalmat tett, a kiről még csak nem is tud senki beszélni semmit s a ki őt nem tartja rossznak . . . A ki imádkozott érte . . .

*

. . . A leirt hajnali, utczai jelenetre virradó vasárnapon futó tűz módjára terjedt el a hir városzerte, hogy a Nagydrávai Ujság szerkesztője Cserkész Lajos képviselő urat nyílt utczán, tetteleg bántalmazta s hogy ezért a közbiztonság elleni kihágásért a rendőrség ki fogja tiltani a veszedelmes embert Nagydráva város területéről. Vagyis mindenki előre tudta, hogy ilyen lesz az ítélet, holott igazság szerint azt előre még maga a kihágási bíróság sem tudhatta volna.

Vasárnap este Cserkész Lajos megbízásából megszólította Miklóst az utczán két jogász gyerek s

a képviselő nevében lovagias elégtételt kért.

— Uraim! válaszolta nekik röviden Miklós; először: most dolgom van; másodszor: nem párbajozom, mert ezt tiltja erkölcsi meggyőződésem; harmadszor: még ellenkező esetben sem párbajoznék egy olyan emberrel, mint Cserkész Lajos; végül negyedszer: ha még akar ez az ur valamit kapni tőlem, hát — kaphat!

Ezzel a felelettel aztán végleg diszkvalifikálta magát a »lovagias« érzésű nagydrávai »társadalom« szemében . . .

*

Miklósnek csakugyan dolga volt. Egy titokzatos ügy szálait kereste, — a melyben a nagydrávai rendőrség megtagadta a nyomozás teljesítését.

Reiter Imre postai főtiszt tizenhárom éves, Lujza nevű leánya szombaton délután hirtelen eltűnt. Ezen a napon a megszokott órában nem érkezett haza az iskolá

ból s bár a kétségbeesett szülők tüvé tették az egész várost, seholsem akadtak nyomára. Másnap, vasárnap reggel Reiter fölment a rendőrségre, tudakozódni, illetőleg jelentést tenni az esetről, de ott hosszas sürgés-forgás után, a bűnügyi alkapitány röviden kijelentette, hogy a nagydrávai rendőrség elveszett gyermekek keresésével nem foglalkozik! . . . Kevés a rendőr. Kutassák a szülők, ha nem vigyáztak reá . . . Ne engedjék a gyermekeket egyedül az utcára, akkor nem vesznek el . . . Különben, ha elveszett, hát majd megkerül . . .

Hiába futkározott Reiter fűhöz-fához, ajtóról-ajtóra, mindenki tovább utasította; eltűnt leányáról azonban senki sem tudott fölvilágosítást nyújtani. A végső kétségbeesésben, mintegy titkos sugallatot követve határozta el magát arra, hogy Veér Miklóshoz, a Nagydrávai Ujság szerkesztőjéhez fordul támogatásért.

Miklós, hallva a történeteket, azon-

nal okozati összefüggést sejtett a kis Lujza eltűnése és a rendőrség tartózkodó magaviselete között.

Hazakisérte az izgalomtól beteggé lett apát, elkérte tőle a gyermek arczképét s még azon este fölkereste a rendőrkapitányt --- a lakásán.

— Kapitány ur! Van önnek tudomása arról, hogy a városban egy kis leány titokzatos módon, nyomtalanul eltűnt?

— Hivatalosan nincs!

— Hát nem hivatalosan?

— Ugy sincs! . . . Egyébként ön tudtommal nem detektív, mi köze hát a dologhoz?

--- Hogy nekem mi közöm hozzá, ahhoz önnek nincs semmi köze. Ellenben érdekel az, hogy a rendőrség miért tagadta meg ebben az ügyben a nyomozást.

— Felelősséggel tartozik önnek a rendőrség?

— Igen! Nekem és mindenkinek.

— Tanácslom az urnak, hogy magára vigyázzon!

— Ugy? Ön fenyeget és nem hajlandó velem ebben a tárgyban komolyan beszélni?

— Önnel nem!

— Volt szerencsénk!

Az a cinizmus, a melylyel Miklóssal ez az ember beszélt, a vasat is megingatta volna. A mint kilépett az utcára, egy pillanatra megtántorodott. Él-e ő valóban? És élnek-e ezek itt mind, a kik körülötte mozognak? És valóban emberek-e ezek? Ennyire jutott volna a művelt, civilizált emberiség? Nem, itt nem elég az emberi igazság gyöngé ereje. Elemi csapásokra volna szükség, hogy ezt az ujkori Szodomát megsemmisítse, elpusztítsa a föld színéről, mert javítani, menteni itt már valóban nem lehet! El innen, el, hogy el ne sodorja őt is a veszedelem! El innen, el, a hol tiz igaz sem találatnék! . . .

. . . De most megint az eltűnt kis leány jutott eszébe . . . Nem bűn-e már az is, hogy magára

merészel gondolni, akkor, a miko egy örület szélén álló apa tőle várja legnagyobb kincsét, gyermekét; tőle, mert másban nincs és nem lehet bizalma; másban nincs is már itt semmi becsület, szánalom, emberség.

S ő? Hát ő kire támaszkodják és mire? . . . Hirtelen Popescu jutott eszébe . . . Azt kereste egész este, akkor is, a mikor Cserkész segédeinek azt mondta, hogy:

— Dolgom van! . . .

A városi kávéház felé tartott. A főtéren épen a színházból kifelé tolongott a tarka, előkelő sokaság. Ott ült Popescu a márvány asztalnál és bámulta az esti fényben csillogó tarka, előkelő sokaságot.

— Doktor ur! Talán ön tud tanácsolni . . .

— En mindenre csak egy tanácsot adhatok. Ha csak egy kissé tekintettel van ön saját magára, úgy vonuljon vissza. Még nem késő.

--- Most épen nem!

— Miért épen most nem?

— Mert most van leginkább szükség az önfeláldozásra. Egy ártatlan gyermek elveszett. Egy tizenhárom éves kis leány. És a rendőrség kijelentette, hogy nem akar utána nyomozni . . . Érti ön miről van itt szó? . . .

— Mit gondol ön?

— Hogy azt a gyermeket a rendőrség tette el láb alól . . . Legalább is része van benne . . .

— Az már nem! Mi okból tette volna? Hanem fölvilágosítással igenis szolgálhatok. A gyermek egész bizonyosan él és ő is, mint minden kis leány, a ki Nagydráván elvész, megtalálható — a Hugó Irén házában . . .

*

Másnap korán reggel, még mielőtt a szerkesztőségbe elindult volna, kopogtattak a Miklós ajtaján. A szobaasszony lépett be s egy levelet nyújtott át . . . Egy kis fiu hozta, a ki választ vár . . . Apró, finom női irással volt a levél írva :

Tisztelt Uram! Bocsásson meg, hogy ismeretlenül önhöz fordulok, de olyan dologról van szó, a mely nem tür halasztást s ismerőseim közül senki sem tud felvilágositást adni. Egy Francziaországba költözött barátnőmnek irok s nagyon szeretném tudni, hogyan írják francziául azt a szót, hogy: Mariska. Szeretném ugyanis francziául aláírni a nevemet. Bocsásson meg illetlenségemért.

Semmi aláírás. Miklós önkéntelenül is elmosolyodott e naiv sorokon, de minden további érdeklődés nélkül irónnal ezt a három szót írta a levélpapíros tiszta oldalára: Manon. Maion. Marion.

Atadta a levelet és a maga részéről befejezettnek tekintette volna ezt az ügyet.

Csakhogy a folytatása következett . . .

Két percz mulva érkezett a válasz:

Sziből köszönöm. Ezt választottam: »Marion«.

Mire Miklós a szerkesztőségbe ért, egyéb komoly gondolatai közepette addig már százszor is elfelejtette ezt a kis véletlen liezont. Nem gondolta, hogy még nagy folytatás következik utána.

4

Miklós föltette magában, hogy nem fog addig nyugodni, a míg a kis Reiter Lujzát és eltűnésének titokzatos körülményeit föl nem fedezi. A lapban csak röviden írta meg az esetet, de annál erősebb szavakkal támadt a rendőrségre, a mely elég lelketlen volt a füle botját sem mozditani a különös ügyben. Azután neki indult az utczák végtelen, sikamlós, bűnös sorainak.

Ugy érezte magát, mint a ki döntő ütközetre készül. Valóban, ez a dolog fogja az ő sorsát, helyzetét, a megkezdett munka eredményességét, vagy pedig teljes kudarczát eldönteni. Ha most sikerül neki földeríteni azt, a mit a rendőrség szemmel látható aggodalommal oly nagyon titkol és rejteget, akkor oly erős fegyver lesz

a kezében, a melylyel máris győzött; — ha pedig ezt is kicsavarják a kezéből, akkor bukása kétségtelenül meg van pecsételve.

A társadalom ellen, akár jó, akár rossz irányban haladjon is az, egyes ember eredményesen nem harcolhat . . . Ebben a városban különösen nem . . . A tömeg rosszságát egyetlen ember jósága meg nem változtatja . . . Ezek a szavak csendültek még mindig füleibe, a melyeket Popescu mondott neki, akkor, a mikor még az első lépést készült csupán megtenni . . . És gondolatai folytonosan csak ide tértek vissza . . . Vajjon nem jobb lett volna még akkor, a kezdet kezdetén mást gondolni és azt a kezdő lépést vissza vonni? . . . Nem! Még most is azt mondja, erős hittel, kitartó bizalommal, hogy nem! Most, a mikor pedig már sok-sok tapasztalata mást arról győzött volna meg, hogy lehetetlen magát továbbra is itt megtartania. Erős lélekkel áldotta meg az Isten

s ő ezt az erőt csak fokozódni, növekedni érezte az elszánt, elke-
seredett, semmi eredménnyel sem
kecsegtető küzdelmek során . . .
Tehát döntse el ez a kéznél fekvő
eset az egész nagy ütközet sorsát.
Azét az ütközetét, a mely egyetlen
ember és a bűnös város társadalma
között foly életre-halálra . . .

. . . A Hugó Irén házát nem volt
nehéz megtalálni. Ismerte mindenki
ezt a Szepesi-utczában lévő egy-
emeletes hajlékot, a melynek ka-
puja alatt a ház tulajdonosnőjének
nagy hirü kalapkészítő üzlete nyílt.
Sárga tölgyfa kapui éjjel-nappal ál-
landóan zárva voltak s csak csön-
getésre nyíltak meg, akár nappal,
akár éjjel . . . Egyébként a ház
környéke épen nem volt forgalmas
hely.

Miklós nagyon jól tudta, hogy
ha egyszerően bemegy a házba s
a kis leány után kérdezősködik,
semmiféle eredményt nem fog el-
érni. Csak egy mód állt tehát
előtte: csellel bejutni a házba, ki-

tapasztalni annak belső világát s esetleg meggyőződést szerezni, hogy ott van-e a kis leány valóban?

Estig a kávéházban ült s Popescuval erről az ügyről beszélgetett.

— Semmi módon sem fog a házba bejutni, szólt az ügyvéd, a mennyiben oda csak »bevezetett« urak és hölgyek léphetnek be. Ám nemsokára itt lesz a kávéházban egy jogász ismerősöm; arról tudom, hogy szokott oda járni s az talán be fogja önt vezetni. Azonban célját el ne árulja neki; mondja azt, hogy csupa unalomból kíván egyszer Hugó Irén »éjszakáin« jelen lenni . . .

Az illető fiatalember csakugyan nemsokára megjelent s miután Popescu hosszabban beszélt vele, meg is ígérte, hogy bevezeti Miklóst a Hugó Irén zárt házába.

. . . Éjfél felé becsöngettek a Szepesi-utczai épület kapuján. Korosnak látszó nőszemély nyitotta azt ki s gyanakvó pillantásokkal fürkészte Miklós arczát.

— Pál urat hoztam el! szólt a jogász.

Ez volt a jelszó, ha új vendéget vezettek a házba . . .

Szerencsésen bejutottak . . .

*

Óriási, biborszínű szőnyegekkel és tapétákkal bevont terem tárult Miklós szemei elé, a melyet a mennyezetről aláfüggő villanyos csillárok kápráztató fénynyel világítottak be.

A terem hajójában bársonyos székekkel körülvett asztalok sorakoztak, mint valami pazar keleti fejedelem kávéházában. Köröskörül függönyös páholyok, szintén asztalokkal és bársony székekkel, ezek mögött egy-egy ajtó rejtett szobákba nyílt . . .

Ilyenkor volt a büntanya a legnépesebb . . .

Miklós a jogászszal egy félre eső páholyba ült s a mit onnan látott, az szégyenét kiáltozta ég felé a mai társadalom erkölcsi romlottságának.

A város legelőkelőbb urai, vezető férfiai és hölgyei vettek részt az orgiákban.

Az asztalok között a ház »urnője«, Hugó Irén sürgött-forgott anyjával; mind a ketten testes nők voltak, előbbi harmincz, utóbbi ötven éves lehetett. Hófehér kötő volt előttük s vacsorával, csemegékkel, italokkal és frissítőkkal szolgáltak a »vendégeknek«.

S azok a vendégek! . . . Miklós-nak nem az volt furcsa, hogy ilyen bünbarlang a világon létezik s nem azt csodálta, hogy ha nem akad ember, a ki fölkutassa és megsemmisítse, hát miért nem zudulnak reá elemi, isteni csapások, mint egykor Ninivére — hanem furcsa volt előtte, hogy olyan embereket, a városban köztiszteletet bitorló egyéneket látott itt, a kikről talán sohasem hihetett volna el ily rettenetes züllöttséget.

Az egyik asztalnál két öreg ur ült; az egyik törvényszéki, a másik királyi táblai biró volt. Mellettük

két kis leány: az egyik tizennégy, a másik tizenkét éves lehetett. Mind a négyen mohón itták a jégbe hűtött pezsgőt; a leánykákon meglátszott, hogy a gyilkos ital kiölt belőlük minden érzést, minden öntudatot. Égő, lázas szemeik versenyt csillogtak a nyakukba akasztott gyémántokkal s tiszta fehér ruhájukban úgy néztek ki, mint két ártatlan, de megvakított áldozati bárány a fertő oltárán . . .

Jobbra a másik asztalnál két főorvos suttogott kétfelől egy fejletlen, szintén igen kis koru leányka füleibe, a mitől a gyermek pirult, de — mosolygott is . . .

Közvetlen közelükben egy alig tizennyolcz éves dzsentrifiu, Cserkész Lajos képviselő ur társaságában, mulattatta hangos és erkölcs-telen élczekkel Boldizsár Rózsit és — az anyját. Szegény ezredes, a ki mitsem gyanított arról, hogy feslett neje a leányát ide hurczolja azokon az éjszakákon, a mikor ő a kaszárnyában fárasztó szolgálatot

teljesít; ha valaki ezt elmondta volna neki, képes lett volna az illetőt kardjával menten összeapritani.

. . . Mindenütt csupa ismerős arcz. Orvosok és ügyvédek, bankigazgatók és nagykereskedők, megyei és városi főtisztviselők, öregek és fiatalok mulattak, csupa serdületlen, 8—14 éves leánykákkal, zajos, bűnös kaczajok és ártatlan sikongások zajában . . .

A terem másik oldala a »hölgyeké« volt. Ide jártak a város vagyonos, nagyuri dámái, volt közöttük már hatvan évet túlhaladott is és versenyt ittak a tuloldali férfiakkal, csakhogy ezek viszont 15—17 éves fiucskákat itattak — »mulattattak« . . .

A száncsalomra méltó, pezsgőtől eltorzított gyermekarczokon meglátszott, hogy nem tudják, mit cselekszenek. Volt közöttük sok, a kiket szülőik és nevelőik bocsátottak áruba a bűnök eme szennyes piacán . . . Voltak olyanok, a kikről

szülőik azt hitték, hogy békés, szelid rokoni, vagy baráti házban aluszszák az ártatlanok veszélytelen és gondtalan álmaikat . . . Voltak végül olyanok, a kik egyszerüen el-tüntek s a kétségbeesett szülők álmatlanul, őrjöngve keresték őket nappal és éjszakákon . . .

Itt nyelte el a kicsinyeket, a mit sem sejtőket, a boldogtalan szerencsétleneket a bűnös város borzalmas, éhes, mohó toroka, --- a legszörnyübb erkölcsi és testi halál mélységes örvénye . . .

Voltak olyanok, a kiket innen egyenesen a kórházba, voltak olyanok, a kiket innen egyenesen a temetőbe szállítottak . . .

Hogyan folyhattak ezek a hihetetlen üzemek egy oly városban, melynek szervezett rendőrsége, modern műveltség-szinezete és civilizált társas élete van? S hogyan fejlődhetett ki annyi ember tudtával, titokban, de szemérmetlen vakmerőséggel ennyire? Miklós nem hitt a szemeinek. Szeretett volna a

bűnös társaság közepébe rontani s botjával és revolverével venni elégtételt az emberiség e nemtelen meggyalázóin. Szeretett volna kiáltani, ordítani, hogy fejükre lázítsa az állatias érzésű gazoknak az egek és az elemek vészes haragját . . .

De ő egy gyermeket keresett, a kit előbb vissza kell adni szüleinek, — aztán jöjjön a bosszu, a felelősségre vonás.

Ki tartozik mindezért felelősséggel? A narkotizált gyermeki elemeknek épen úgy, mint a szülőknek, a város, az ország és az egész művelt világ polgárságának egyaránt? Kétségtelenül a városi közigazgatás, a rend, az erkölcsök, a szellemi és anyagi élet két vezető férfia, a kiktől minden függ és a kik nélkül semmi sem lehetséges: a polgármester és a főkapitány.

Azok pedig szintén ott ültek, együtt egy asztalnál, holt részegen, egy siró, nyilván ide most először hurczolt kis leánykát csititgatva, biztatva. Kinálták mindenfélével,

étellel, itallal, pénzzel, ékszerekkel,
— a leánykának nem kellett semmi,
csak sirt szegényke, sirt keser-
vesen.

— Haza akarok menni! rimán-
kodott szivrehatóan.

— Hát akkor minek jöttél ide?
szólt gunyosan vigyorogva a nagy-
fejű, vizes szemű polgármester.

— Azért, mert az utczáról csalt
be egy asszony, hogy itt van édes-
anyám, aki nekem kalapot akar
venni . . .

— Hallgass! ordított rá a főka-
pitány s ha nem teszed azt, amit
mondok, sohasem fogsz innen
hazamenni . . .

Miklós a legmélyebb felháboro-
dással hallgatta ezeket a szavakat.
Hirtelen megtapogatta zsebét. Ott
volt a fénykép. Elővette . . . egy
pillantást vetett arra és szinte nem
is emberi, deliráló hangon kiál-
tott föl:

— Lujza!

Egyszerre elcsöndesedett a zajló
terem s a tágra nyílt szemek mind

ott függtek azon a földult férfin, aki revolvért szorongatva kezében, lerohant a páholyból s kézen fogta a meglepett leánykát.

— Gazember! . . . Számolunk! hörögte fuldokló hangon a főkapitány felé . . .

Mire a megrémült társaság fölocsudott volna az első meglepetés mámorából, Miklós már a házon kívül volt a gyermekkel.

*

Reggel Miklós a rettenetes éjjeli tapasztalat s a kis leányka megtalálásának részleteit írta, mikor kopogtattak a szerkesztőség ajtaján.

Miklós azt várta, hogy a büntanyán jelenvoltak valamelyike, talán éppen a polgármester jön, hogy megakadályozza a galád üzelmek, a Hugó Irén »üzletében« folyó dolgok leleplezését . . .

De nem. Egy középkorban lévő, becsületes, nyilt arczu, már megjelenésével is igazi uri ember benyomását keltő férfi volt . . .

— A szerkesztő urhoz van szerencsém?

— Az vagyok uram, mivel állhatok szolgálatára?

— Doktor Steier helybeli ügyvéd vagyok, a megyei függetlenségi párt és a nagydrávai katolikus kör alelnöke . . . Ön meg fog lepődni, szerkesztő úr, hogy én vagyok talán az első ember ebben a városban, a ki önnek baráti jobbot nyujtom. Mint városi és megyei bizottsági tag és mint bizonyos tekintetben exponált helyzetben lévő ügyvéd, talán sohasem provokáltam volna magam ellen a közhangulatot azzal, hogy ön mellé álljak, jóllehet igazáról meg vagyok győződve szivemből . . . De ön ismeretlenül is volt olyan szives és lekötelezett engem, oly dologban, a melyért én önnek köszönettel és hálával . . . nem! . . . barátsággal tartozom . . .

— ?? . . .

— Ön csodálkozik, ugyebár! De emlékezzék csak vissza: a mult

éjjelek egyikén érkeztek a városba a szüleim és szeretett, áldott jó nővérkém, a kinek alig találná párját szorgalomban és vallásos becsületességben . . . Uram! Fölháborodott bennem a vér, a mikor hallottam, hogy a váratlanul érkezettek ez a gaz banda éjjel az utcán megtámadta . . . És Isten tudja, mire nem képesek ezek az emberieségből kivetkőzött bestiák, ha ön véletlenségből ott nincs . . .

— Engedelmet, uram! vágott közbe Miklós, én csak férfias kötelességet teljesítettem . . .

— Épen azért tartozom hálával, mert tudom azt, hogy nem akadt volna a városban még egy férfi, a ki kötelességét teljesíteni merészelte volna . . . Azért, mától fogva, uram, vegye tudomásul, hogy küzdelmében nem áll egyedül; mert én egész lélekkel, minden erőmmel az ön segítségére, védelmére esküszöm föl. Segítségére, védelmére, szellemiekben, erkölcsiekben

— és ha szükséges anyagiakban is. Én is csak egy ember vagyok, de valaki és valami vagyok s ha önt merészeli valaki bántani, az engem is bánt; a kinek és a minnek ön ostora, annak ezentul én is nyíltan ellensége óhajtok lenni . . . Nem számolok a következményekkel, a mit tehetek szerény erőmmel, azt megteszem — önnel és önért! Még egyszer köszönöm, hogy férfi volt és kötelességét teljesítette akkor, mikor arra éppen szükség volt . . .

Odakünn az utczán, a szerkesztőség épülete előtt épen nagy csapat rendőr sorakozott, mert a polgármester rendeletet adott a főkapitánynak, hogy a Nagydrávai Ujságból, amelynek mai száma a Hugó Irén bünbarlangját leplezi le, — egyetlen egy példányt sem szabad az utczára kibocsátani . . . Ez történt a magyar jogállamban, az Urnak ezerkilencszázhetedik esztendejében, a mire Miklós magában csak így válaszolt:

— Az Isten nem hagyja cserben az igazságot!

— De nem szabad csupán reá biznunk mindent. Azért adott erőt, akaratot, testet és lelket. Föl fogjuk venni a harczot! Előre . . .

A két férfi öleléssel bucsuzott.

5

A nagydrávai kupaktanács összedugta a fejét nagy és fontos határozatra: mitévők legyenek ezzel a kóbor ujságiróval, a ki most már hónapok óta itt kellemetlenkedik, itt háborítja a város siri békéjét.

A nagydrávai kupaktanács tagjai csupa szabadkőművesek voltak, a kik itélkeztek elevenek és holtak fölött és dolgoztak valaki mellett, vagy pedig valaki ellen: — minden eszközzel . . .

A nagydrávai kupaktanács tagjai voltak — erről természetesen a laikusok semmit sem tudtak, — a törvényszék elnöke, egy táblai bíró, a vizsgálóbíró, az ügyész, két alügyész, a bűnügyi rendőr-alkapitány, egy városi tanácsos, a törvényszéki orvos és három nagy befolyásu ügyvéd.

A nagydrávai kupaktanács határozott minden ember sorsa fölött és jaj volt annak, a kire ez kimondta a szentencziát: azt lehetlenné tették, eltávolították, elpusztították — minden eszközzel.

Ha megszólalhatnának azok, a kik párbajokban estek el, a kik öngyilkosokká lettek, a kiket a törvény és igazság ellenére börtön fenekére dobtak, vagy a kik nyomtalanul eltűntek: — azok nagyon sokat tudnának beszélni a nagydrávai titkos értekezésekről és annak végzéseiről.

Veér Miklós fejére is kimondta ez a titkos tanács az ítéletet. Ki kell tiltani a városból... Ha ez sem használ, valami ürügy alatt a törvényszék elé kell állítani, majd ott elbánnak vele... Ha ez sem használ... akkor van még egyéb mód is...

Három napig hiába nyomták a Nagydrávai Ujságot. Egy árva példánya sem kerülhetett a nyilvánosság elé. A rendőrség egy szálig

elkobozta, elrabolta azt, még a postára sem lehetett vinni egyet sem.

... Negyednapra volt Miklós a kihágási bíróság elé czítálva. Ez a jeles bíróság egy formális tárgyalást rögtönzött, a melyen jegyzőkönyvbe vettek mindent, a mivel Miklós védekezett s a végén az alkapitány felolvasta az ítéletet. »Hogy Veér Miklós, mint a ki idegen, a városban semmi keresete, lapjával csak a köznyugalmat háborítja és ezért működése a közbiztonság szempontjából veszedelmes: — köteleztetik, miszerint három nap alatt hagyja el a várost, mert különben ki fog tolonczoltatni s általában is Nagydráva területéről örök időkre kitiltandó volt...«

Veér Miklós még csak annyit jegyzett meg, hogy az ítélet az igazságosságra fölesküdütt kihágási bíró asztalán előre el volt készítve, — a főkapitány kezeirásával, — de ezt már nem vették jegyzőkönyvbe...

Komorán távozott a rendőrségi

épületből. Csüggedten, reménytelenül, leverve, összetörve. Most már ő is teljesülni látta Popescu szavait . . . *Egy* ember semmi. Neki itt vége. A gonoszság győzött. Ő megsemmisült, elbukott, csufosan, szégyenletesen, végképen. Mily könnyü is *egy* embert megsemmisíteni. Három ember kell hozzá, a kikre ráfogják, hogy bíróság. Meg egy irás, a miről azt mondják, hogy ítélet . . . Egyéb semmi . . . Hányszor bukott el s hányszor fog még elbukni így az igazság . . .

Az ellenséges lapok jól megfizetett tudósítói kárörömmel szaladtak a szerkesztőségbe, hogy holnap egetverő cikkekben tapsoljanak a gázság diadalának . . .

Miklós szemei előtt vak homályban futottak össze az utczák, a tárgyak és az emberek. Forgott vele az egész világ . . . S a legutolsó kis inasgyerek is gunyos ábrázattal vigyorgott az arczába . . .

A Kőrös hidján valaki a vállára ütött. Steier ügyvéd volt.

— Nos, hallottam a bajt . . . Mit szándékozik most cselekedni?

— Mit? — szólt Miklós csaknem bambán bámulva az ügyvédre. Elmegyek . . . Holnap . . . Vagy ma . . . Nincs itt semmi dolgom, semmi keresetem. Legyürtek. Végem van . . .

— Nem, kedves szerkesztő ur, szólt Steier oly nyugodt mosollyal, hogy Miklóst szinte zavarba hozta, ön nem fog elmenni. Ön nincs legyürve. Ön most kezd élni.

— Hát mit csináljak?

— Ön semmit. A folytatás az én dolgom. De ön itt fog maradni, mert önre itt szükség van. Megfelebbezzük az ítéletet. És meg fogja ezt a városi tanács semmisíteni; mert előre közölve volt a lapokban, mert a főkapitány befolyásolta a kihágási bírót, mert az ítélet előre meg volt írva, mert egyáltalán nincs törvényes indokkal támogatva, mert — még tudnék száz és egy okot mondani. Egyébként olvassa el majd a holnapi fővárosi lapokat. Most me-

gyek és sürgönyözöm az ön ügyében a belügyminiszternek. Az volt a baj, hogy ön eddig nem törődött azzal, hogy az ország is tudomásul vegye, mi történik itt, ebben a városban, ebben a — fészekben.

— Ne fáradjon, doktor ur, ugyis hiába! szólt Miklós kezével legyintve és keserü mosolylyal haladt tovább . . .

Haza ment . . .

*

. . . Gyönyörű, csillagos este lett. Miklós komoly, nagy gondolatokban elmélyedve támasztotta zugó fejét, forró homlokát a hideg ablaküveghez. Odakünn az őszi szél bánatosan dudolt a hervadt lombokon egy szomorú melódiát.

A villanyos ivlámpák fehér fénye izzó szinpatinával vontá be a széles külvárosi utcát és egyenes vonalban sorakozó házait.

Miklós az átellenben lévő kis házra függesztette szemeit. Valami hiányt érzett kebelében ezen a na-

pon, kora reggel óta s ez nem hagyta megpihenni gondolatait . . . Az a baljóslatu ítélet nem bántotta annyira, mint ez a kis dolog . . . Pedig csekélység volt . . . Maga sem tudta, hogy miképen furakodott az a »jelentéktelen« képecske a szivébe . . . Csak egy arcz . . . Egy halavány, csinos, keskeny arcz . . . A formás homlok fölött hullámosan fésült barna hajkorona . . . A homlok alatt finom metszésű, messziről is ragyogó szempár, a melyből csak tiszta ártatlanságot lehet kiolvasni . . .

Minden reggel megjelent előtte ez az arcz, ama rövid idő óta, hogy először látta, --- a mikor kinyitotta az ablakot . . . Valami csodálatos vonzó erő volt abban . . . Megszokta már . . . Egy kissé furcsának tünt föl saját maga előtt, de annyira megszokta, hogy most, a mikor egyszer véletlenül egész nap nem látta, üresnek érezte a világot és nem tudott lefeküdni . . .

A kis ház ott állt busan, ride-

gen, bezárva, befüggönyözve, az ivlámpa sárgás-fehér, halotti fényében, mint disztelen koporsó.

Egyszer nyílt a barna kapu. . . . Idősebb nő lépett ki az utcára. Egy pillanatra megállt, tétova tekintettel, majd egyenesen átjött arra az oldalra, a hol Miklós lakott . . . Ugy szeretett volna kimenni, elébe állni és megszólítani, megkérdezni tőle, hogy hol van, hová lett ő . . . az a csinos arcz, a melyik ott szokott ábrándozni az ablakban . . . Eh! . . . Bolondság! . . . Ki az, vagy mi az? . . . Ő holnap, vagy holnapután már nem lesz itt . . . Az arcz pedig nem fog vele menni . . . Dehogy gondolt volna arra, hogy az az ártatlan leányarcz vele fog menni, mindig, mindenfelé, követni fogja lépéseit, érzését, gondolatait, hiven és elválaszthatatlanul, örökké, mint szerető földi őrangyala . . .

. . . Megfordult . . . És az imént látott nő ott állt, vele szemtől-szemben.

— Bocsásson meg uram . . . Ne-
vem Veszpréminé . . . Sohasem jöt-
tem volna ide önhöz, de a kis
lányom beteg . . . És önt óhajtja
látni . . .

— ? ? . . .

— Hogy miért? Azt magam sem
tudom . . . De talán ő sem tudja
szegényke . . . Csak éppen meg
akarja önt ismerni — közelebbről
. . . Minden óhajtása, különösen
most, a láz perczeiben, hogy önnel
legalább egyszer . . . csak egyszer
. . . beszélhessen . . .

A jó anya nem tudott többet
mondani. Szemeibe könnyek gyül-
tek. A leányára gondolt, a ki most
beteg . . . Csak ennyit tudott még
nagy nehezen elrebegni :

— Arra kért az én kis leányom,
mondjam meg önnek, hogy a kis
Marion beteg, nagyon beteg és
látni akarja önt . . . Ha könnyíteni
akar szenvedésein, jöjjön, siessen
hozzá . . . A kis Marion várja, na-
gyon várja . . .

. . . Miklós, mintha titkos erők

vonzanák, habozás nélkül ment, ment át, abba az egyszerű, külvárosi, alacsony házba . . . Dehogy gondolt volna ekkor arra, hogy az első lépés, a melylyel a kis Marion szavára oda indult — életbevágó, döntő lépés volt, a mely két nemes, tiszta kebel sorsa, élete fölött határozott örök időkre . . . Hogy jóra, vagy rosszra vezetett-e ez a lépés, azt a bekövetkezendők fogják megmutatni . . .

A mikor Miklós belépett az egyszerű szobába, a hol minden tárgyon nagy szerénység, de minden tárgyon oly nagy rend, tisztaság és izlés uralkodott, a halavány leányka ott feküdt a divánon, mozdulatlanul. De most nem volt halavány. Orczáira gyöngye piros rózsákat festett a láz tüze. S mégis oly szép, így talán még szebb volt. Bágyadt kék szemei hirtelen fölcillantak az örömtől, a mikor Miklóst belépni látta:

--- Tudtam, hogy eljön! — susogta alig hallhatóan. — S hogy

eljött, ezzel engem hosszas szenvedésből gyógyított meg . . . Oly sok rosszat beszélnek önről, hogy én nem hihetem, hogy ember ily rossz legyen . . . Ma, lázas álmomban egy szózatot hallottam, mintha az égből jött volna s mintha kötelességemmé tette volna, hogy az ön lelkét megismerjem . . . És . . . és . . . ha valóban oly vad és embergyülölő . . . én . . . én . . . megjavítsam . . . De én úgy érzem, hogy maga jó . . . És ha jó, akkor . . . szeretem . . .

— Azt hiszem, — hebegte Miklós nem csekély zavarral, — hogy bennünket, nyilvánosság előtt szereplő embereket, csak tetteinkből és nem a szavainkból lehet megismerni . . . Attól függ minden, hogy a világ hogyan ítéli meg viselt dolgainkat. A világ nagy ur. És én megvetem, gyülölöm lelkemből a világot. Abban különbözöm más emberektől, hogy nem adok a világra és az emberek előítéleteire semmit, csak haladok a

magam utján. Legyen az az ut mások szerint rossz, ha én azt hiszem, hogy az jó, akkor — jó. Én a bűnös emberek ellen küzdök. A bűnös emberek pedig nagyon sokan vannak. Én tehát az ő szemükben rossz vagyok . . . De ön beteg . . .

— Nem, nem tesz semmit . . . Már jobban vagyok . . .

— Tehát a világ . . . Önnek szülei is vannak, a kiknek bizonyára sokat árthat a világ, ha én . . .

— A szüleimnek az jó, a mi nekem jó . . . Én pedig csak a jót akarom és azt szeretem . . .

— Egyszóval, kisasszony, a világ szerint boldog az, a ki még az árnyékomat is elkerülheti . . . Miért adjunk alkalmat . . . talán . . . az ön boldogtalanságára . . . De többet is gondolok ugy-e bár, mint a mennyi illő volna? Nyugodjék ön meg, kisasszony és hallgasson a világra . . . Ne törődjék velem, felejtse el, mintha nem is volnék . . .

. . . A leányka ajkain mosoly futott végig. Talán gunyos lett volna

az, ha --- nem lett volna oly ártatlan . . .

--- Ezt csak mondja ön, de nem így érez és nem így gondolkodik, hanem épen ellenkezőleg . . . Én nem tévedek . . .

Miklós mélyen a szemeibe nézett a leánynak és félig öntudatlanul, gépiesen susogta:

--- Igaza van . . . Ön nem téved.

A kis Marion tapsolt örömeiben . . . De Miklós komoran folytatta:

— Minek örül? Annak, hogy beszélhetett egyszer egy emberrel, a kit lealáztak, összetörtek s a ki most gyáván elfutni készül innen . . . Tudja ön, hogy ki vagyok én? . . . A kit a rendőrség ma örök időkre kitiltott a város területéről s a kit el akarnak tolonczolni, mint a legutolsó vásári zsebmetszőt, mert a közbiztonságra veszedelmes. Mert utolsó, csavargó, hazátlan bitang . . . És miért? . . . Mert nem vagyok zsidó, nem vagyok szabadkőműves és mert erélyes és őszinte becsületességgemmel szálla vagyok az

elfajult társadalom szemében . . . Komoly ember hitetlenül kinevet, ha ezt hallja és hazug futóbolondnak néz, pedig így van . . . Ej, kis-asszony, ön még igen fiatal és igen ártatlan ahhoz, hogy ily színben ismertessem meg önnel a társadalmat, az embereket . . .

De a kis Marion lelkét csak egy szó ütötte meg . . .

— Ön elmegy? kérdezte mélyen elgondolkodva. Ön el akar menni? Istenem, hát akkor én . . .

És kis hijja, hogy sirva nem fakadt. Miklós most már nem kételkedett többé, hogy ez a leány szereti őt. Hogyan? Miért? Mikor szerette meg? . . . Oly meglepő, oly érthetetlen, oly furcsa volt mindez, mint valami álom . . . Vagy talán az egész élet egy furcsa, érthetetlen, színekben váltakozó álom? . . . S mi lesz ebből, jó, vagy rossz? Ha ő, a férfi, az erős, a makacs — elbukott: mi lenne akkor az élet viharában ezzel a gyöngye nővel? . . . Legszívesebben itt hagyta volna

s elfutott, elmenekült volna, hogy a leányka épen oly hirtelen elfelejtse, de... de épen az volt a baj, hogy... hogy ő is... mit csürje-csavarja a torlódó gondolatokat, mikor csak egy lett a vége minden okoskodásnak?... Érezte ő is, hogy ezt a leányt, a kit alig látott — szereti... Hogyan? Miért? Mikor szerette meg?... Talán a végzet kényszeríti, hogy a főkapitány előtt tett fogadalmát beváltsa? Hogy is mondta akkor? *Ha csak egy tisztességes leányt talállok is Nagydráván... Vagy csak olyan leány legyen, a kiről semmi rosszat sem tudnak... Ha talállok egy ilyen leányt Nagydráván s az hozzám jön: elveszem feleségül!...* Ez volna hát?... Eh! Miklós úgy gondolta, hogy bolondság, — de úgy érezte, hogy: — tiszta valóság: ez az!...

— Ön el akar menni? kérdezte ismét a leányka.

— Igen, azt akartam... Vissza vonulok innen...

— Nem, ön azt nem fogja tenni
... Ezzel önmaga itélné el saját
magát... Ha ön érzi, hogy az ön
részén az igazság, akkor ön itt ma-
rad, folytatja a küzdelmet és győzni
fog... S ha ön szereti egy kissé
a kis Mariont, megteszi ezt...
Mert tudom, hiszem s ön elhiheti
nekem, hogy a jó Isten nem en-
gedheti elveszni — az igazságot.
Ő nem hagyja cserben a jókat —
soha, soha...

Itt Miklósnak eszébe jutott az a
jelenet, a mikor Popescunak oly
hévvel bizonyitgatta, hogy nem fog,
nem tud szeretni soha, holott épen
ő volt előbb azon az állásponton,
hogy ezt a szót: *soha* — nem sza-
bad könnyelműen kiejteni, mert ez
a fogalom: soha — a valóságban
nincs...

6

OSZAK

OSZAK

Ott állt tehát a férfi, a teremtés koronája, a háborgó tengerek fölött, a viharzó orkán dühétől kivette egy kopár szirtre, a honnan kétségbeesésében már-már le akart ugrani a mélységbe, a tört hajó roncsai után . . . És ebben a válságos pillanatban az Isten keze, a sors szele egy apró, fehér virágszalat, a nőt sodorja lábai elé . . . Az erős férfi csak reápillant a gyöngye kis virágra és — egyszerre földereng homályos elméjében ismét a remény izzó napkorongja, az élet, a virágzás vágya, az elernyed, elcsigázott büszke akarat energiája . . . Lázadó vérét imhol ismét belső forradalmak korbácsoló ereje üzi, hajtja előre . . . Most már csak egy vágy égeti szüntelen egész valóját: küzdeni, győzni — és meghalni soha, — mert van

immár kiért, van miért: szeret és szeretik . . . Óh, a sivár, hétköznapi lelkek nem tudják, nem érzik azt, mit jelent egy rajongó, nagy szív életében az a pillanat, a mikor az Isten keze odaejt eléje egy apró, szerény, fehér virágot . . .

*

. . . Másnap lázas izgalmakra, meglepetésre ébredt a nagydrávai közvélemény. A fővárosi lapok kivétel nélkül megirták a jogot, törvényt és igazságot meggyalázó kiltást, annak minden részletét, okait és célzatát egyaránt. Az egész ország sajtója megszólalt, fölzudult és kiméletlen hangon ostorozta a bűnös város vezetőségét, az egész közigazgatást, erélyesen megvédelmezve Veér Miklóst, nemcsak mint ujságirót, de mint állampolgárt és egyhanguan tiltakozott az ostoba merénylet ellen, a kormány közbelépését sürgetve, a szégyenletes kiltó végzés megsemmisítését követelve.

Mindenki elvesztette a fejét és mindenki megrémült. A polgármester, arczán a gyávák és jellemtelenek Káin-bélyegével, szaladt a főispánhoz; az viszont még jobban megijedt és nem tudott egy szóval sem okosabbat tanácsolni, mint hogy most már csak tessék végig játszani mindenkinek elvállalt szerepét a nagy komédiában. Ő mossa kezeit. Resteli ugyan, hogy épen az ő megyéjében és az ő székvárosában kell ilyen botránynak kitörnie, de — ki az oka? . . . Az az izgága ujságíró . . .

Maga Miklós szintén talpon volt. Terjedelmes táviratban informálta a belügyminisztert az ügyek állásáról, röviden, de kimerítően ismeretve azokat a módokat, a melyekkel a város gonosz vezetői ő ellene és lapja ellen dolgoztak. Ám ne tegyen egyebet a miniszter, csak pillantson az ügy irataiba s alkossa meg magának a józanok, az igazságosak fölfogását . . .

Majd fölment a városházára, a

hol a polgármestert és a főkapitányt épen bizalmas együttlétben találta s óriási hidegvérrel kijelentette előttük, hogy addig is, a míg ez az ügy végleg eldől, a városban fog maradni; karhatalmat pedig úgy alkalmazzanak vele szemben, hogy védeni fogja magát életre-halálra . . .

Az erélyes föllépés egyelőre megtette hatását, mert nyomban azt a választ kapta, hogy addig nem kell eltávoznia, a míg az ügye végleg jobbra vagy balra nem fordul.

A sajtó szava is megtette hatását ott, a hol az a legszükségesebb volt . . . Estére már megérkezett a nagydrávai polgármesterhez a belügyminiszter távirata, a mely így rendelkezett: *Veér Miklós kiutasítását megtiltom. Iratokat fölterjeszteni rendelem. Nagydrávai Ujság utczai elárusítását megengedem . . .*

Hideg zuhany volt ez a város urainak fejére, jótékony hatásu meglepetés a gondolataiban lenyügözött polgárságra és diadalmi fénysugár Miklós előtt . . . Örömnapp volt az

Popescu és Steier ügyvédeknek épen úgy, mint Miklósnak és — a kis Marionnak . . . Bár ne örültek volna olyan nagyon . . . Talán később nem lett volna oly nagy csalódásuk és elkeseredésük sem . . .

*

. . . A Nagydrávai Ujság tehát ismét virágzott, próbálta irtani a gázt, söpörni Augias istállóját, a nélkül azonban, hogy az emberfölötti küzdelemnek valami eredménye lett volna . . . Nem volt abban a városban egyetlen egészséges fő, a mely hallgatott volna az igazság szavára.

Alig csillapultak le a kitiltási botrány izgalmai, a város ismét elmerült a fertő posványába . . . Irhatott aztán megint Veér Miklós tücskötbogarat . . . Ha nagyobb ügy volt, eltussolták, ha kisebb, ráfogták, hogy hazugság, — még Hugó Irénnel szemben is csak annyi történt, hogy pro forma »elitelték« 100, azaz száz korona pénzbírságra . . .

Másrészt utóbb Miklós sem igen

törte már oly nagyon magát eredmények után . . . Inkább szerelmének élt, mint hivatásának és szabad ideje minden perczét a kis Marionnál töltötte, a ki mintegy vezércsillaga volt életének . . . Mert ha a leányka nincs, vagy nem vetődik Miklós utjába, ki tudja, hol volna ő most, megfutamodva, megverve, lealázva . . . Vagy talán jobb is lett volna, ha ez így történik!?. . .

Sokszor ő maga is elgondolkodott: nem a legjobb volna-e most nyugodtan visszavonulni ismét a fővárosba, a hol békés, szilárd existenciát biztosítana — kettőjük számára? . . . De úgy tudott bizni, remélni, mintha az ő nagysága már csak napok kérdése lett volna . . . Hogyan? Mi módon? . . . Az idealisták messzebb nem igen látnak, csak fölfelé . . . A ki előtt eszményi célok lebegnek, az vajmi keveset törődik a földi jövővel, a — megélhetéssel . . . Vagy azt gondolta, hogy az a lap örökös kenyeret ad neki? . . .

A hosszú téli estéken, ha néha meglepte egy-egy aggodalmas gondolat, hosszan ült ott némán és szótlanul a leányka mellett a kis szobában . . .

Oly nagyon szerette a kis Mari-ont, hogy ha az csak egy szót szól neki, legott fölkerelkedik és nyugalmasabb foglalkozást, szilárd talajt keres erejének értékesítésére . . .

De a kis Marion oly nagyon szerette őt, hogy egy szóval sem beszélte volna le, sőt ha látta, hogy Miklós bus és csüggeteg, ő biztatta, ő bátorította folytonosan . . .

Áldott jó lélek volt!

Aztán néha a legcsekélyebbeknek látszó dolgok is döntő súlylyal birnak . . . Miklós leginkább azért nem távozott a városból, mert — úgy érezte, hogy egy napra sem tudna elválni Mariontól . . .

Pedig úgy fájt a leánykának, hogy nem mondhatja meg azt, a mi neki is, szüleinek is legfőbb gondját képezte; — sokszor már a nyelvén volt, hogy kimondja:

— Édes, a jövője? . . . És az enyém? . . .

De csak mindig visszafojtotta az aggódo ész szavát a sziv lángoló nagy szerelme.

Az is egyre marta és ösztönözte Miklóst, hogy a város napról-napra megátalkodottabb közönnyel viseltetett tiszta, nemes törekvései, küzdelme iránt és az emberek, ha rendkívül mohó ujságvágygyal olvasták is szenzációs leleplezéseit, nem szüntek meg görbe szemmel nézni reá és uton-utfélen gonoszabbnál gonoszabb mendemondákat költeni róla. Steier ügyvéd ugyan együtt dolgozott vele, de csupán azt érte el az is ezzel, hogy az ő tekintélye is alább-alább szállt minden nap . . .

. . . Miklósra és Marionra nézve igazi jótétemény volt, ha együtt lehettek . . . A leány alig várta azt a perczet délután, a mikor a fiu az ajtón kopogtat és Miklós nem találta meg nyugalmaát sehol, csak a szerető, meleg sziv közvetlen közelében . . . Nem gondoltak ők sem-

mire ilyenkor, csak arra, hogy egyik a másiknak életszükséglete, hogy nem tudnának meglenni, ha nem látnák, nem ismernék egymást.

Közben egyik nehéz kellemetlenség a másikat érte . . . Veszprémiékhez egyenkint jöttek a rokonok, a ház »baráti érzésű« jóakarói, a szomszédok és ismerősök, szörnyü álmélkodásaikkal és jóslásaikkal:

--- Ki ez az ember? . . . Mi ez az ember? . . . Ember ez egyáltalán? . . . Honnan jött? . . . Hogy lehet ezt megtűrni még a ház tájékán is? . . . Hisz a hová ez lép, ott máris romlás és becstelenség vetette meg lábait . . . Hisz ezzel a senkivel nem áll szóba a városban senki . . . Napról-napra a bíróság elé citálják rágalmazásai és becsületsértései miatt . . .

Ezt beszéltek, de arról egy szó sem esett, hogy a sajtóbíróság kénytelen volt Miklóst minden vád alól fölmenteni, mert a mit megirt, annak valódiságát minden alkalommal bizonyítani is tudta a törvényszék előtt.

És járta a mendemonda, a pletyka, sok minden egyébről, a mik még csak a valószínűség látszatától is távol jártak.

A jó anyára azonban mindez nem maradhatott hatás nélkül. Sok keserves sirással és álmatlan éjszakával szenvedett meg azért, hogy — úgy szerette a leányát és hogy leánya úgy szeretett... De a kis Marion szeliden lecsókolta könnyeit és így vigasztalta:

— Majd meglátja anyám, hogy az Isten mindent jóra fordít s mi még igen boldogok leszünk...

És a jó asszony nem sirt. Hanem lehetőleg nem állt szóba senkivel. Szakitott szomszédaival, ismerőseivel, rokonaival. Mert oly nagyon szerette a leányát. És mert a leányka oly nagyon szerette azt az embert...

Igy mult el a tél, lassan következett a tavasz és az a hónap, a melyben a rózsák nyilnak.

Az udvar tele volt piros és fehér rózsával. A virágok szerelmesen, illatosan, színesen, boldogan hajol-

tak egymásra. Mintha mindegyik egy-egy csókos ajak lett volna. S ott állt közöttük a legszebb fehér rózsza, maga a szépség, ifjuság és a szerelem, — a kis Marion. Ott állt a rózsák között és ábrándosan nézett a derült, világoskék égre. Az ő ártatlan szemei is éppen olyan színűek voltak. A halvány, keskeny arcz, a csinos barna fej Miklós vállain pihent . . .

— Már megint olyan szomorú, édes! Nem mondja meg nekem, hogy miért? — kérdezte a fiú.

— Azon gondolkodom, Miklós, hogy vajjon mikor leszünk mi is oly boldogok, mint ezek a szerelmes rózsák? . . . És leszünk-e azok egyáltalán valamikor?

A fiú homlokán redők jelentek meg. Hosszasan elgondolkodott. Valami úgy fájt, sajgott a kebelében . . . Most érezte csak, ebből a néhány szóból értette meg, hogy ez a leány szenved, mert végtelenül szeret . . .

. . . És ha csalódnia kellene valamikor? . . .

Nem! . . . Ennek a leánynak nem szabad csalódnia . . . soha . . . soh ! . . . Ez a kis virág csak addig él, a míg reményeinek nap-sugarai éltetik s a míg el nem rabolják azokat szivétől a csalódás viharfelhői . . .

. . . És mintha egy nagy, döntő gondolat lepte volna meg Miklóst, hirtelen fölegyenesedett és határozott, erős hangon ejtette ki ezeket a szavakat :

— Igen, Mariskám! . . . Leszünk boldogok, mert kell, hogy boldogok legyünk . . . Boldogok, gondtalanok, szerelmünkben élve egymásé leszünk . . . bizonyosan, — mire ezek a rózsák még egyszer nyilni fognak . . .

7

Ugy történt, a hogyan azt Popescu annakidején megmondta . . .

Miklós belefáradt a meddő sziszifuszi küzdelembe . . .

A közönség a lapban csak a szenzációt, a botrányokat, a pletykát kereste s inkább a bűnök és gazságok élénk színváltozata érdekelte, semmint hogy erkölcsi javulásra törekedett volna az ujság révén bárki is . . .

Nem sikerült tábort, hiveket toboroznia a jókból, mert azok a jók Nagydráván seholsem voltak . . .

Hiába kürtölte világgá a gazságát ennek a barommá sülyedt embertömegnek. Nem volt a ki meghallja.

Igaz, hogy egyelőre nem ártottak még neki, még nem tudták elnémitani, még nem tették lehető-

lenné, sem pénzzel, sem csellel, sem erőszakkal . . . S mégis! . . . Hiába! Magától fáradt bele a sziszifuszi munkába . . .

És szerelmes lett. Szeretett valóságos, igazi szerelemmel. Ez aztán csakugyan akadály volt . . . de — éppen annak akadály, hogy félbe hagyja, hogy békésen, nyugalommal, bántatlanul visszavonuljon. Félt az elválástól . . .

Pedig legjobban szeretett volna így tenni. Csak nem tudott szembe szállni a szenvedélyekkel. Ha csak egy szót, parancsot kapott volna a kis Marion ajkáról! Érte, az ő szavára mindent megtett volna . . . A kis Marion azonban nem mert neki szólni. Ő is félt az elválástól.

Szerelem volt ez, a melyet titkos szenvedések, rejtett fájdalmak tettek még édesebbé, még erősebbé. Hatalmas, égő szerelem.

De mi lesz a vége? . . .

És mi lesz akkorra, a mikor a rózsák még egyszer nyilni, virá-

gozni fognak, ifjan, üdén, szerelmesen?

Szegény leányka, oly nagyon hitt

Szegény fiu, oly nagyon bizott!

És oly nagyon tudtak mind a ketten szeretni, ébren is álmodozni.

Nézni és számlálgatni együtt a lugasból esténként az eget és a csillagokat . . .

Nappal emberfölötti, de meddő küzdelemben, mint valami zakatoló, prüszkölő mozdony, a mely kattog és torporzékol tehetetlen, bolond dühében, de nem mozdulhat, mert besüppedt a mély gödörbe, — így telt, mind unalmasabbá válva, Miklós ideje . . . Este édes, bizalmas, megnyugtató, csak a jelen perczeket látó és érező gyermeki boldog együttlétben . . . Szerelemben . . .

Ismét hónapok teltek el . . . Mult a nyár s közeledett megint a meleg, szőlőérlelő őszelő . . . Az is elmúlt . . .

És mi lett egy hosszú esztendő eredménye? . . . Mi történt ez alatt?

Mi értelme, mi haszna volt a gyilkos küzködésnek? . . . Megváltott-e valamiben egy esztendő alatt a bűnös város képe — vagy pedig Miklós változott? . . .

*

Elmulás.

*Az őszi rózsza kertetekből
Lassan mind, mind kimul,
Szőlőlevél a zöld lugasról
Lehull, lehull . . .*

*Az elhaló nap biborában
Még egy mosoly ragyog,
De már az ősz olyan közel van
S én oly borus vagyok.*

*Az elmulás közel . . . Megérezem
A föld nagy sóhaját . . .
Mi még ma él, holnap fagyasztó
Szél lengi át.*

*Csalóka szín e zöld. A fákról
Leperg arany levél . . .
S szemlélve ezt, az érező szív
Sejt és remegve fél.*

*A hervadó lugas tövében
Karod mig átölel
S szerelmi lázba ful remegve
Ajak, kebel:*

*Egy bánat-árny vonul szívemhez
S a testem megremeg . . .
Az elmulást hozzák eszembe
A hulló levelek.*

*Ugy félek, édes : nagy szerelmed
Hogy egyszer így elmul,
Szived sok szép szines virága
Lehull, lehull . . .
Ma még boldog napok sugára
Szemedből rám ragyog . . .
De holnap . . . óh, ha holnap elhagysz
S én meghalok ?*

*

— Nem, nem fog elmulni, *soha*.

Igy szólt a kis Marion reszkető, ábrándos hangon, az utolsó szót kissé erősebben hangsúlyozva.

Miklósnek ismét az a jelenet jutott eszébe, a mikor tavaly a kávéház asztalánál Popescu azt mondta neki, hogy ebben a városban nem fog érvényesülni olyan ember, a ki az erkölcsöket, az egyesek és a köz életét javítani, tisztítani akarja, *soha* . . . Az a *soha*, a melynek létezését akkor tagadta, most valónak látszik . . . Vajjon való marad-e

ez a *soha*, a melyet most a leánynak szivből elhisz . . .

Majd sorsára, életpályájára gondolt. S úgy látta, hogy az ujságíró leginkább abban különbözik más embertől, hogy neki nem adatott meg ismerni a lélek földi nyugalmat, a békés, zavartalan boldogságot, még — a szerelemben sem. Az ujságírónak még az öröme is félig keserűség, a pihenése is félig izgalom, a boldogsága is félig szenvedés. Az ujságírónak úgy kell végig suhannia az űrben, mint egy meteornak: sehol sem áll meg s csak addig sziporkázik, ragyog és éget, a míg el nem ég a saját hevétől . . . Ritkán ér a földre . . . Elhamvad még utjában, az űrben, a hidegben, a sötétben . . . Ez az ő pályája, sorsa, rendeltetése . . .

Ám a csüggedés végső perczeiben ott volt vállai fölött a nő, a földi őrangyal, a ki nem tudott elégedetlenkedni, nem tudott szemrehányásokat tenni, sem önmagának, sem a sorsnak, sem a férfi-

nek, hanem ott lebegett áldott ajkán a biztató, életre ébresztő szózat:

— A jó Isten nem hagyja cserben az igazakat...

Ebben különbözött a kis Marion más leányoktól...

És hányszor nem mondta az az édes ajak:

— Ne én reám gondoljon, Miklós, hanem saját magára... Ha az ön sorsa jó lesz, az enyém is jó lesz...

Csakhogy ezt már nem értette meg Miklós... Ha megéri, bizonyosan régen elmenekült volna már ebből a városból, a Scillák és Charibdisok öléből...

Pedig közel volt az idő, a mikor a rózsák újra nyilni fognak és még csak kilátás sem volt arra, hogy egymásé lehessenek, a boldog, szent házasság fönséges üdvösségében...

Napról-napra jobban és jobban küzdött Miklós az anyagi zavarokkal, a mit utóbb titkolnia sem le-

hetett . . . S a leánynak úgy fájt, hogy neki sincs semmije, hogy mind a ketten szegények s hogy boldogságukat csak akkor fogják elérhetni, ha Miklósnak sikerül más, biztosabb létalap, nyugalmasabb foglalkozás után nézni . . . De Miklós csak nem értette meg az esdeklő tekintetű, gyönyörű kék leányszemek néma beszédét . . .

Várta azt a szót . . . De az késett, egyre késett . . . Ki tudja, miért késett? . . .

Sokszor eltűnődtek mind a ketten azon a különös jelenségen, hogyan ismerkedtek ők meg és hogyan tudták egymást oly hirtelen ennyire megszeretni. Minden nehéz akadály ellenére is.

— Mondja, édes Mariskám! Miért szeret ön tulajdonképen engem?

— Erre nem tudok válaszolni . . . Magam is erre gondolok mindig, de csak azt érzem, egyre jobban, hogy szeretem . . . Mert még soha senkit sem szerettem . . . Mert nem tudnék mást szeretni . . . Mert bi-

zonyosan a jó Isten rendelte így
... És maga miért szeret engem?

Fogós kérdés volt, a melyre
megint Miklós nem tudott vála-
szolni; — csak lecsüggesztette a
fejét zavartan, pirulva...

— Ha az Isten akarja, boldogok
leszünk...

— Vagy meghalunk! — susogta
alig hallhatóan a leányka. — Min-
den ő tőle jön, a magasságból!...

*

Október közepe felé járt megint
az idő.

Egy délután, a mikor sűrű ól-
mos eső áztatta a sikamlós utcát,
Miklós a kávéház ablakánál ült,
egyedül, mélyen elgondolkodva. A
kékes szivarfüst karikákon keresz-
tül sokáig elnézte, a mint a Fő-
utcán keresztül időnkint öt-hat
emberből álló munkáscsoportok
huzódtak el, hangosan méltatlan-
kodva valami miatt, heves taglej-
tésekkel beszélve egymáshoz. Csak-
hamar megtudta, hogy a híres Mi-
lovics-gyárnak ötszáz munkása és

egyéb alkalmazottja sztrájkba lépett. Hétköznapi esemény volt ez, a mely nem igen érdekelte volna Miklóst jobban, mint általában egy újságírókat ilyen eset érdekelhet... Ám ez a sztrájk ezuttal mégis rendkívül fontossá vált reá nézve.

A városra ereszkedő nagy sötétség miatt a kávéházban épen az ivlámpákat és izzó fénykörteket csavarták föl, a mikor három bőrigázott munkás alakja jelent meg a kávéház ajtajában. Végig néztek a sárga fényben uszó csarnokon s a mikor Miklóst megpillantották, egyikük egyenesen hozzá lépett és egy zárt levélborítékot nyújtott át, a mely Miklós nevére volt címezve. A három munkás ezután sietve távozott.

A levél szóról-szóra így hangzott:

Igen Tisztelt Szerkesztő Ur!

Milovics gyáros, a dusgazdag, a milliomos, Grünau főkapitány barátja, irigyli munkásaitól, hogy

azok is élnek s vele egy levegőt szívnak. Azt a hajsztát, a melyet ő indított ellenünk, a munkabérek levonásával, — majd el fogjuk intézni mi magunk. De van Milovics urnak egy más ügye is, a mely talán az ügyészség és bíróság hatáskörébe tartoznék. Talán érdekelni fogja a szerkesztő urat az, a miről csak mi tudunk, a kik a gyárban töltjük ugyszólván egész életünket: Csütörtökön hirtelen meghalt egy viruló, egészséges, husz éves leány, név szerint Dóczi Piroska, a ki nevelőnő volt Milovicséknál. Még azon a napon el is temették nagy titokban, a mit talán nem lett volna szabad megtenni. Beszélnek itt a gyárban sok mindenfélét. Egy bizonyos: — az, hogy a leány hirtelen halálát eltitkolták s egyelőre azt mondják, hogy a leány elutazott . . .

Miklós, a mikor a levelet először átfutotta, eleinte a munkások boszszuvágyának megnyilatkozását vélte

abban fölfedezni, de később a levél különös, mérsékelt, mondhatni előkelő hangja fölébresztette benne az ujságirót, az érdeklődőt, a kutatót. Nem törődött többé az egyre jobban zuhogó sűrű esővel, hanem rohant ki, keresztül a hidon, keresztül a sikos utczákon, egyenesen a Milovics-gyár felé, a hol egyszersmind lakása is volt az igazgatónak.

Utközben átgondolta, hogy ha világosságot akar deríteni erre a homályos ügyre, illetve, ha eredményesen akarja kipuhatolni, mi igaz a rejtélyes levélből és mi lapang a dolog háttérében, — ezt csak hirtelen erélyes föllépésével érheti el. Meg kell lepnie a gyárost, váratlanul, egyenesen, úgy, hogy az ne térhessen ki a felelet elől.

Milovics épen egyedül ült az irodájában, a mikor Miklós belépett.

— Bocsánat uram, a mult héten egy levelet kaptam bizonyos Dóczi

Piroskától, a ki állítólag önnél nevelőnő. Azt írta, hogy okvetlenül keressem őt itt fel ma, halaszthatatlan ügyben kíván velem beszélni. Megengedné, hogy a leánynyal beszéljek?

— Piroska? .. dadogta rendkívüli meglepetéssel Milovics ... Piroskával ... igen szivesen ... azaz ... de ... Piroska csütörtökön elutazott ...

— Hová?

— Azt hiszem... vagyis... igen ... Karlsbadba küldtem ...

— Lehetetlen, uram! Azt írta nekem, hogy föltétlenül *kell* ma velem beszélnie. Érti? *Kell* ...

— Lehetséges, de ... ej, hát mi közöm nekem hozzá... Legyen olyan szives, kérem és kiméljen meg a zaklatástól.

— Nagyon szivesen, csupán arra kérem, hogy ha ön Karlsbadba küldte, mondaná meg nekem közelebbi lakczimét, mert sürgönyözni fogok neki még ma.

A gyáros halálsápadtan dőlt

hátra székében s nem tudott egyetlen szót sem kiejteni.

1 — Értette uram? — kiáltott rá dörgő hangon Miklós. — Akarom! Még ma!

— Meg fogom mondani, susogta fuldokolva Milovics, csak . . . bocsásson meg, kedves szerkesztő ur . . . hirtelen megjelenése . . . megzavart . . .

— Én is így akartam! — válaszolt határozott hangon Miklós. — És most ön be fogja vallani nekem, hogy a leány nincs Karlsbadban!

— ! . . .

— Sehol sincs!

— ! . . .

— Hát hol van, feleljen!

— Uram! — szólt hirtelen fölugorva és kezeit összetéve Milovics. — Miért faggat engem? Mit akar tőlem? Kije önnek az a szerencsétlen leány?

— Nekem senkim.

— Hát akkor miért kívánja tudni erővel . . .

— Egyszerűen azért, mert —

tudni akarom. És ön hiába tagadja, én már tudom, hogy csütörtökön meghalt s aznap el is temették . . .

— Uram, én nem tagadok semmit . . . azaz egy szó sem igaz az egész meséből . . .

— Egy szó sem igaz? Jöjjön ki hát velem a temetőbe, megmutatom a sirját . . .

— Nem bánom, akármit tesz is ön . . . de engem ne zaklasson . . . ne zavarjon . . . ne öljön meg . . .

— Jó! Isten önnel! — szólt nyugodtan Miklós és az ajtó felé ment.

A gyáros azonban eléje ugrott és izgatottan ragadta meg karját:

— Jöjjön velem egy pillanatra a másik szobába . . . Beszélni akarok önnel.

Bementek a másik szobába, a mely vasajtókkal, rácsos ablakokkal volt védve. Itt volt a pénztár, négy hatalmas Wertheim-szekrényvel.

— Foglaljon helyet uram, szólt Milovics és mondja meg nekem, hogyan és honnan tudta meg ön a leány halálát?..

— Minden ember tudja, a ki az ön gyárában van.

— És ezek közül valaki ugyebár azt szeretné, ha a dolog a lapban megjelenék.

— Én szeretném azt.

— Micsoda érdekből?

— Egyszerűen közérdekből.

A gyáros lecsüggesztette fejét a mellére s egy perczig némán nézett a földre. Majd hirtelen mozdulattal, mint egy örült, odarohant az egyik szekrényhez, föltárta annak aczél kapuját s egymásután dobálta onnan halomba az asztalra az aranyaktól terhes zsákokat és ezres bankókból összerakott kötegeket.

— Ne kérjen uram, én mégis adok önnek pénzt . . . Itt van, fogadja el, kettőnkön kívül senki sem tudja meg soha . . . Tizezer . . . százezer . . . félmillió . . . egy millió . . . Ime, dugazdaggá, nagyurrá teszem önt egész életére . . . Ha kell, itt van két millió . . . három millió . . . Az öné ez, uram,

csak ne kutassa többé, hol van Piroska . . .

Miklós hol a lázban örvöngő embert, hol a tömérdek pénzt nézte . . . Szemei kápráztak . . . A nem várt jelenet elvakította . . . Kábultan esett hátra a szék támlájához s arra gondolt, hogy ma nem jutott részére egyéb ebédre, mint — egy fekete kávé a kávéházban.

8

Késő este a főkapitány lakásán, a legelrejtettebb szobában izgatottan járkált föl és alá Milovics. Grünau az asztalnál ült és örökös szokásához hiven gunyosan mosolygott. A két férfi a bűnügyi alkapitányt és a vizsgálóbíró várta, a kiket telefonon hívtak meg a bizalmas és titkos éjjeli tanácskozásra »rendkívül sürgős ügyben« . . .

A főkapitány tehát mosolygott és így szólt Milovicshoz :

— Nem gondolod, hogy egy kissé tulságosan őszinte vagy? . . .

— Azt hiszem, legjobb, ha hozzád teljesen őszintén szólok. Vagy tesztek valamit az ügyemben, vagy

— agyonlövöm magamat.

— No, semmi esetre sem lehet ilyen tragikus a helyzet.

— De sőt. Csak napok kérdése.

Mert ha Veér csak annyit tud is, hogy a leány meghalt és eltemetük, minden esetre kutatni fog az eset okai után. Lehet, hogy már holnap, lehet, hogy csak egy hét múlva, két hét múlva ... De bizonyos, amennyire őt ismerjük, hogy ki fogja kaparni és meg fogja írni a Nagydrávai Ujságban ... S akkor végem van ...

— Mit fog kikaparni és mit fog megírni?

— Hogy Piroska áldott állapotban volt ... Hogy ebbe nem tudott belenyugodni ... S a legkomo-lyabban fenyegetett, hogy ha a gyermek megszületik, nyilvános botrányt fog csapni ... Ez engem lehetetlenné tett volna családom és a társadalom előtt. ... És mert semmi más mód nem volt, hogy megakadályozzam nevem tönkretételét ... gyilkossá lettem ... Megmérgeztem a leányt ... Óh, bár ne tettem volna! Meg fogja tudni a világ ... Végem van ... Azt hiszem, ha meg nem fogtok, kárt tesztek magamban.

— Miért nem ígértél valamit annak a rongyos ujságírónak?

— Barátom! Eléje szórtam minden pénzemet . . . A fél vagyonomat neki adtam volna . . . Ott voltak előtte a milliók . . . Csak ki kellett volna nyujtania a kezét . . . Senki sem tudott volna semmit . . .

— No és?

— No és . . . egy pillanatra elkábította a tenger pénz látása, de a másik pillanatban már olyan dühbe gurult, hogy azt hittem, meg fog enni . . . Hogy az ő becsületét meg lehet bármennyi pénzért is vásárolni? Azt gondolom én? Inkább éhezik, de becsstelen pénz egy fillér sem kell neki . . .

— A bolond! . . . Igazán, azt kell hinnem, hogy az az ember vagy őrült, vagy szamár . . .

— Oh, nem! Csak legyünk őszinték . . . Egyszerűen jellemes . . . Bár mi is olyanok volnánk . . .

— Akkor mi is koldusok volnánk!

Nem kellett sokáig várakozniok. Csakhamar érkezett Becske eki dr.

vizsgálóbíró, a ki sunyi arczczal az asztalt vizsgálgatva, mindjárt fölvetette az első kérdést:

— Hol a bor?

Alig néhány percz mulva követte egy nevetségesen kikent, kifent, nyakig lefésült hosszú hajju, savószemü, fiatal ember. Maga a megtestesült kétszerkettő, a kinek zsebeiben állandóan ott voltak kis sárga füzetekben Sherlock Holmes detektiv-kalandjai; ezekből meritette összes jogi tudását Aladári Adolár ur, a bűnügyi alkapitány.

Mind a négyen csodálatosan jó barátok voltak. Együtt nőttek fel, együtt diákoskodtak, együtt halásztak mindig a zavarosban s együtt emelkedtek a bűnös jellemtelenség határtalan lejtőjén . . . egyelőre föl-felé . . .

Sulyos eset volt bizony ez a Milovics esete . . . Minden áron el kell ezt tussolni, de vigyázva, nehogy megint a hatóságok valljanak szégyent, mint a kitiltási komédia alkalmával. A titkos tanácskozás

folyamán négyen a következőkben ál'apodtak meg: Milovics kijelentette s a többiek tudomásul vették, hogy pénz va. bőven s nem kell sajnálni semmiféle költséget, ha ettől függ bizonyos szájak elnémitása, bizonyos fülek betömése. Becskereki vizsgálóbíró majd gondoskodik róla, hogy az ügy semmiképen sem fog a törvényszék elé kerülni. — Csak legyen mindig elég bor. Grünau főkapitány ur mindenhez hozzájárul és mindent helyben hagy, a mit itt elhatároznak. Végül Aladári alkaptány ur magára vállalta, hogy egy-két napra megakadályozza a Nagydrávai Ujság megjelenését, ha ugyan szükséges lesz, egyébként legfőlebb egy hét alatt Veér Miklóst olyan szégyen éri, hogy nem fog többé irni Nagydráván . . . Minden esetre holnap a főkapitány ur hivassa föl magához a nyomdászt és intézze el vele véglegesen, hogy ne nyomja tovább Veér Miklós lapját . . . A többi — majd magától fog jönni.

Éjfél után oszlott el a társaság, igen jó hangulatban.

*

Másnap délelőtt Kohn ur, a nyomdász, alázatosan kopogtatott be a főkapitány hivatalába, meggörbitett háttal közeledett annak íróasztalához s egy nyomdafestékes papirlapot tett elébe . . .

Senki sem tudta azt, hogy Kohn ur már hónapok óta üzi ezt a mellékfoglalkozást. Kinek mi köze is lett volna hozzá. Kohn ur üzletember volt (az ur szót csakis ő használta és csakis a maga neve után) és egy üzletember miért ne keresen ott, a hol keresni tud?!

Kohn ur tehát már hónapok óta hordta minden nap délelőtt azt a kis lisztát a főkapitánynak — havi száz korona fizetésért — a mely mindig jóelőre megmutatta, mi fog aznap délután a Nagydrávai Ujságban megjelenni.

— Várjon csak egy kicsit, Kohn barátom! szólta a főkapitány a hitsorsoshoz, belepillantva a lisztába.

— Parancsolni kegyeskedik méltóztatni?

— Beszélni akarok magával, komolvan, okosan. Itt látom: »Egy fiatal leány titokzatos halála.« — »Milovics ur, a milliomos.« czimü czikket is. Mi van abban?

— Instállom, én nem tudok, én nem látok és nem hallok semmit. Tetszik tudni, hogy üzletember vagyok.

— Jól van Kohn! Csak azt akarom mondani, hogy a lapnak ma nem szabad megjelenni.

Kohn tagadólag csóválta a fejét.

— Szerződés köt, instállom, január elsejéig. — Tetszik tudni, hogy én üzletember vagyok, — de becsületes, ha Kohn ur is a nevem . . .

— Kifizetjük az egész eszten-dőre . . .

— Nem lehet, méltóságos főkapitány ur, erről ne is beszéljünk. Én mindig becsületes ember voltam.

— Hát nem akar maga sok pénzt keresni?

— Akarok instállom, hogyne

akarnék, szólt fejét vakargatva a sunyi öreg, de csak egyenes uton. Tetszik tudni, hogy Kohn is legyek, meg becsületes se legyek... ez már kezeit csókolom, egy kicsit sok volna.

— Egyszóval nem tud semmi okosat?

— Nem, instállom!

— Hát mondok én magának valamit.

— Parancsoljon, — kegyelmes uram!

— Nincs arra soha eset, hogy egy ujság nem jelenhetik meg egy-két napig?

— Hogyne volna instállom, köhécselt a zsidó, hogyne volna! Ha például eltörik a gép...

— Na, szólt a főkapitány a homlokára ütve. Hogy ez sohasem tudott eszembe jutni!... Miért nem szólt erről soha nekem?

— Instállom, én nem szólhatok, vigyorgott ravaszul Kohn ur, mert tetszik tudni, üzletember és... mégis... becsületes ember vagyok.

— És mennyibe kerül egy ilyen eltört gép kijavitása?

— Attól függ, hogy meddig javítják . . . Minden napra ezer korona . . .

— Helyes! itt van négyezer korona . . . A gép még ma, nyomás előtt el fog törni négy napra.

— Meglesz! szólt elégülten a kis zsidó, zsiros mellényébe rejtve a pénzt és a hogyan jött, meggörbitett háttal, alattomosan távozott.

*

Mialatt Kohn ur a főkapitánynál járt, Aladári alkapitány is fogadott titkos audienciára egy izraelita polgártársat. Nem kisebb ember volt ez, mint Berger Móricz, egy — még a nagydrávai közönség által is került — rosszhirü lebuj tulajdonosa.

— Csak azért hivattalak, Móricz, szólt az alkapitány végignyujtózkodva székében, mert a rendőrség megint igénybe veszi nagybecsü szolgálataidat . . . Ezuttal ezer koronát kapsz s nem kerül semmibe,

csak egy levélbe, meg egy utba . . .
Tehát figyelj . . . Hazamégy és
iratsz a feleségeddel egy névtelen
levelet Veér Miklósnak, a Nagy-
drávai Ujság szerkesztőjének. Per-
sze ez mind titok . . . Megíratod
abban a levélben, hogy az a Ber-
ger Móricz-féle lebuja egy ilyen,
meg olyan hely, a hol fosztogatják
a vendégeket, a hol bűnös üzelmek
folynak stb. stb. . . . A levelet
még ma postára teszitek . . . Ér-
ted? . . . Holnap fogod a felesé-
gedet, fölkeresitek Veér Miklóst és
azt mondod neki, tudomásodra
jutott, hogy valaki névtelen levelet
küldött rólad hozzá . . . Igérsz
neki száz koronát, ha azt a leve-
let neked átadja . . . Ő persze
erre téged ki fog rugni . . . Te a
feleségeddel együtt ide fogsz jönni
és bűnvádi följelentést tesztek Veér
Miklós ellen zsarolás czimén . . .
Te is, a feleséged is, tanuskodni
fogtok, hogy az az ember *követelte*
tőletek a száz koronát, másképen
nem volt hajlandó a kompromit-

táló levelet kiadni . . . A többi a rendőrség dolga . . . Megértetted? Ezer korona . . . Menj és tedd, a mit mondtam . . .

*

Miklós, elvégezvén délelőtt a szerkesztőségben teendőit, a legnyugodtabb hittel távozott, hogy immár a lap készen van . . . A Milovics gyár titkáról természetesen csak annyit irt meg, a mennyit tudott, különösen kiemelve a gyáros pénztárában lefolyt jelenetet.

S a míg fáradhatatlan szorgalommal kutatott városszerte az ügy további, előtte még ti okban lévő részletei után, álmodni sem mert volna, hogy gonosz csel, döntő aknamunka folyik ellene . . . Nem is sejtette, hogy többé ebben a városban az ő irott sorai nem fognak napvilágot látni . . . Nem is sejtette, hogy ő ebben a városban többet nem fog irni . . . Nem is hitte volna, hogy holnapután kimérik reá a döntő csapást . . .

Napestig szaladgált, járt, fáradt

ki a temetőbe, onnan a gyárba, az ügyészségre, a rendőrségre, orvosokhoz, ügyvédekhez... csak annyit sikerült megtudnia, hogy a leányt csütörtökön csakugyan eltemették... Nos és miért furcsa ez ő reá nézve, a mikor az emberek, a hatóságok és az egyesek mind napirendre tértek a dolog fölött? Valaki meghalt, eltemették, punctum!... Ez minden nap megtörténik... A ki egyébre is kíváncsi, az ássa fel a sirt és kérdezze meg magát a halottat!...

*

Holtra fáradtan tért be egy kissé megpihenni a kávéházba.

Ott már Kohn ur várta.

— Szerkesztő ur, tudja mi az ujság?

— ?...

— Nincs lap!

— ??...

— Nincs Nagydrávai Ujság.

— Ne beszéljen bolondokat... Ilyen hidegvérrel mondja és mosolyog?

— Hát mit tegyek?

— Mi történt?

— Eltörött a gép... Négy napig nem lehet azon nyomni semmit... Tessék megvizsgálni...

— Eltörött?... Négy napig?... Isten! . . . Akkor vége már csakugyan mindennek! . . .

Pedig ha tudta volna, hogy ez még nem is a vége! . . .

. . . A kávéházzal szomszédos szálloda előtt fényesre ázott hintók sorakoztak . . . Az uri közönség gyülekezett a szálloda nagy termébe, fényesen, ünnepiesen, lelkesen, a főkapitány tiszteletére rendezett bankettre . . .

9

— Édes Miklósom! Most már vagy három éjjel olyan rossz álmok gyötörnek. Ugy aggódom minden pillanatért, a melyet nem itt mellettem tölt. Gonosz sejtelmek bántanak és sajnós, az én sejtelmeim nem szoktak csalni. Magam sem tudom, hogyan, miért, de valamitől félek.

— Rosszabbra már nem fordulhat! szólt mélabusan Miklós. Most már semmim sincs... Csak ön... És ön az én mindenem... Le vagyok törve, tehetetlenné vagyok téve... Elbuktam... Végem van! Mert — eltörött a gép...

— Már most mit fog csinálni? kérdezte, a fiu vállára hajtva szép fejét, a kis Marion.

— Valamit kellene csinálnom, de... Nem tudom!

... Sejtelmes, baljóslatu félhomály borult az ablakokra. A késő őszi légben hatalmas hegyek módjára torlódtak össze az eget elfödő, fekete sűrű fellegek...

Miklóst is bántotta, nyugtalanította valami már napok óta, csak nem merté bevallani. Nem akarta még jobban megsomoritani ezt a busongó kis virágot. Csak átölelte a leányka nyakát, szorosán, mintha attól tartana, hogy már nem sokáig ölelheti s reszkető hangon kérdezte:

— Mariskám, édes, ugy-e, maga nagyon szeret engem?

— Ezt kérdezi?... Nem érzi?

— S ha véletlenül sokáig távol volnánk egymástól? Ha például én elutaznám? Valamikor el tudna felejteni?

— Soha!... De miért lett oly hirtelen oly nagyon levert?... Maga sir...

— Nem!... Nem tudom mi bánt... Képtelen vagyok egyszerre minden gondolkodásra, minden érzésre, minden cselekvésre... Nem

tudom előre elképzelni még a holnapi napot sem ... Olyan vagyok, mint egy eltört, összeroncsolt — gép ... Eh, bolondság ... Valahogy majd csak lesz ...

— Félek, nagyon félek! suttogta ismételve a leány.

— Ne féljen ... Nincs mitől ...

— Nincs? ... Nincs! Ezzel biztatom én is egyre magamat ... De ha maga mondja, hogy: nincs, akkor el tudom hinni és meg tudok nyugodni ...

... Miklós szólni akart épen, a mikor szokatlan, erős kopogás hallatszott az ajtón ... Mind a ketten öntudatlan ijedelemmel ugrottak föl s a kis Marion még csak annyit tudott elrebegni:

— Miklós, édes, én félek ...

... Egy rendőrellenőr lépett a szobába ...

— Veér Miklós urat keresem.

— Nos, mi a baj?

— Engedelmet kérek ... de ... Aladári kapitány ur parancsára önt még a mai nap folyamán, azonnal

a törvény nevében le kell tartóztatnom...

... Miklós és Mariska eszméletlenül estek egymás karjaiba...

... Kinos, nehéz perczek multak így el. A rendőrellenőr meghatott arczát félrefordította és csaknem sirva fakadt. Ő nagyon jól tudta, hogy ártatlan embert kell elhurczolnia a szerető kebelről.

... A leány hirtelen fölegyessedett, kitörölte szemeiből a könnyeket s szilárd hangon mondta ki e szavakat:

— Miklós... Menjen... Ne féljen... Legyen erős... Én szeretem...

... Még egy hosszú, forró csók és Miklós elment... Mariska zokogva borult az ablak párkányára...

*

Aladári kapitány már diadalmas hóhérhoz hasonlóan várta az áldozatot.

— Ön ellen bizonyos Berger Mór vendéglős bünvádi följelentést tett, hogy száz korona erejéig

meg akarta zsarolni, bizonyos kompromittáló levél által . . . Beismeri a vádbeli cselekményt? . . .

— Hogy beismerem-e? Azt sem tudom, ki az a Berger Mór . . . Azaz tegnap beállított hozzám egy zsidó és száz koronát ígért egy névtelen levélért . . . Persze, kidobtam.

— Önnél van az a levél?

— Igen! Tessék.

— Tehát . . . Fogalmazó ur, vegye jegyzőkönyvbe, hogy a terhelt beismeri a vádbeli cselekményt és a bünjelet képező levelet az iratokhoz csatolni kéri . . .

— Nem igaz! Nem ismerek be semmit! Mit ismernék be?

— Beszélt ön Bergerrel?

— Beszéltem . . .

--- Tiszta válasz! . . . Fogalmazó ur, vegye jegyzőkönyvbe, hogy a terhelt beismeri, miszerint a sértettel tárgyal . . .

— Tárgyaltam? Nem! Csak annyit mondtam neki, hogy pusztuljon előlem, mert kirugom . . .

— Hogy mit mondott ön, azt a tanuk majd szemébe mondják . . . Berger Mór és Berger Mórné hallották, hogy ön száz koronát követelt a levélért . . . Ön beismeri, hogy ilyen értelemben tárgyalt Bergerrel . . . Önnél a bűnjel levél is megtaláltatott . . . Ez mind döntő bizonyíték ön ellen . . . Nincs tovább. Vegye ön tudomásul, hogy előzetes letartóztatásba helyezem.

Miklós homlokára verejtékcseppek gyülekeztek.

— Mondja, kapitány ur — kiáltott indulatosan — meg van ön bolondulva? Mert mással nem tudom megmagyarázni ezt a komédiát.

— Vigyázzon, uram, mert ha a törvényt és annak közegeit sértegetni merészeli . . .

— Igenis, merészelem az olyan rongy embereket, mint a minők önök! Ez nem törvény! És ha azonnal szabadon nem bocsát az ur, ám majd lássa a következményeket.

— Elég! Ön le van tartóztatva, önnek nincs többé semmi szava. Vagy talán azt gondolja, hogy mert egyszer sikerült önnek a rendőrség terveit keresztülhuzni, hát ez sikerülni fog másodszor is? És nem áll a rendőrségnek módjában önt egyszer végleg eltenni láb alól? . . .

— ? . . .

— Pedig nagyon könnyen megmenethetné magát minden kellemetlenségtől . . . Ha ígéretet tenne, hogy eltávozik a városból s nem jön ide többé vissza . . . Gondolja meg . . . A bíróság okvetlen elítéli. Ha azonban elmegy . . . én elsimitom az ügyet . . .

— Ugy? — tört ki Miklósból az indulat. — Ön fenyegetni akar? Nem és ezerszer nem! A bíróság ártatlanul embert nem ítélhet el! . . . Vegye jegyzőkönyvbe azt is, a mit most mondott . . .

— Azt már nem! S ha ön nem hajlandó az okos szóra hallgatni, majd megpuhítja önt a börtön . . .

A bíróság az én jelentésem szerint fog ítélni. Nem hiszi? Majd meglátja! . . .

*

. . . Szegény Miklós hiába keresett jogorvoslást . . . Átkisérték a fogházba . . . És sem a vizsgálóbíró, sem a vádtanács, sem a királyi tábla nem bocsátotta szabadon . . . Csak hadd üljön az ilyen gazember a fogházban addig is, a míg a bíróság az ügyben ítélni fog . . .

A szűk börtönczellában Miklós úgy érezte magát folytonosan, mint a ki a következő pillanatot már nem fogja megérni . . . Vagy beleőrül, vagy belepusztul ebbe a rettenetes fájdalomba és izgalomba . . . Sokszor úgy érezte mintha a szívére nehezedett volna az egész nagy épület . . . Sokszor azt várta, hogy mindjárt rászakad a cella boltozata . . . Mellette senki és semmi . . . Hideg, sivár falak, a melyeknek nem panaszolhatja el rettenetes szenvedéseit, a rajta elkö-

vetett istentelen gazságot, a szörnyü gyalázatot s az önérzet háborgó tiltakozását.

Már az első napon szivesebben meghalt volna, semhogy még egy napot így töltsön... De a szívébe be volt írva egy szó. S ő lelkével és agyával folytonosan olvasta azt a szót. És akkor nem volt előtte többé semmi; sem szenvedés, sem öröm, sem vágy, sem kétségbeesés... Csak ez az egy fogalom töltötte be egész valóját... *Marion*.

... S aztán valóban komoly veszedelem fenyegetné?... Lehetséges az, hogy a huszadik században, a fejlett jogérzék korszakában, valakit ártatlanul a börtönben tartanak?... Hisz ma még azokon a rémregényeken is jóízűen nevetünk, a melyekben ilyesmi olvasható...

... Nem...

... Őt is ki fogják bocsátani...

... De mikor?... És most már, ha ki is szabadul innen, mi lesz azután?... Mi lesz odakint?...

Mindenképen reménytelen és vigasztalan volt a helyzete. Semmi jó kilátás, sem előre, sem hátra.

... Ártatlan?!

... De reá fogják bizonyítani, hogy bűnös, mert van ellene két tanu s a törvény nem kíván egyebet, csak két tanut...

... Sok nehéz hét szenvedései élő-halottá változtatták Miklóst. Arcza beesett és megsárgult. Szemei elveszítették férfias, erőteljes fényüket. Háta meggörnyedt és a térdei roskadoztak...

— Legyen a mi lesz!...: Öljenek meg, avagy maradjak életben, csak ő legyen és éljen, ő szeressen és maradjon hü mindvégig, a ki immár egyetlen reménységem, minden czélom és egész életem: — a kis Marion...

Ez töltötte be lényét, gondolkodását és érzését, reménytelen nappalain és keserves éjszakáin egyaránt, szüntelenül...

Mi lesz a vége a komédiának? Ki lát a jövő titokzatos méhébe? Senki.

A tél mult, a hónapok teltek... Nemsokára jön ismét a kikelet, a verőfényes, a szép — és vele az a hónap, a mikor a rózsák nyilni kezdenek...

... Végre eljött a tárgyalás várva-várt napja... Miklós bizonyosra vette, hogy szabadul, mert nem hitte, hogy büntelenül elítéljék. Nem is tudta ezt az esetet elképzelni...

... Hogy mi történt azalatt odakint a külvilágban, arról sejtelve sem volt...

... Lélekben és testben megtörve állt a bírák elé, szuronyos börtőrőr kíséretében...

... A mi a tárgyaló teremben történt, az már csak mint homályos, lehetetlen káosz, úgy vonult el szemei előtt...

— Igazságot akarok!... És szabadságot!... Mert nem követtem el semmit!... Hiába bántanak!... Hiába üldöznek!... Ártatlan vagyok!... Ártatlan!...

Ez volt minden, amit az elnök kérdéseire válaszolni és a tanuk

vallomásaira megjegyezni tudott. Ezt hangoztatta mindvégig...

... Hiába! A nagydrávai kupak-tanács régen kimondta már fölötte az ítéletet... S ennek csak utolsó aktusa volt az, a mikor az elnök a tárgyalás végén kihirdette, hogy a bíróság Veér Miklóst a zsarolás vétségében bűnösnek mondja ki és ezért őt egy évi fogházra itéli...

... Miklós nem hallotta végig az ítéletet... Az első szavaknál összeszeesett... Ugy szállították vissza a fogházba... Védője, Steier dr. felebbezést jelentett be. Azt sem hallotta...

... Kábultan, eszméletlenül töltötte az egész éjszakát...

... Másnap reggel, a mikor kinyitotta szemeit, úgy érezte, hogy most már csakugyan mindennek vége...

Nehezen kelt föl... Odavánszorgott az ablakhoz s a nélkül, hogy átgondolta, a nélkül, hogy érezte volna, mit csinál, összekötött a sarkainál három zsebkendőt

és kötélle csavarta azokat . . . Egy hurok és . . . az ablakrács . . . Had legyen igazán vége mindennek . . .

. . . Ebben a pillanatban megnyílt a cella ajtaja s egyik fogházőr lépett be azon . . . Levelet hozott, a mely Miklósnak volt címezve . . .

. . . Édes Miklósom! Ne csüggedjen és legyen béketűrő! Az Isten nem hagyhatja cserben az igazságot! Minden jóra fordul s én csak önt szeretem és szeretni fogom, ugy a földön, mint a síron túl, mindörökké! . . . Marion.

. . . Miklós a levél elolvasása után hosszasan elgondolkodott, majd elővette a zsebkendőket, szépen kibontotta azokat és csendesen, érzéketlenül roskadt az ágy szélére . . .

10

Levelek.

N . . .

Edes Miklósom! Legutóbbi levelében csodálkozását fejezi ki, hogy oly régen nem irtam. Oka ennek az, hogy beteg vagyok. Nem testi baj . . . Az nem hagy oly mély nyomokat, mint a lelki betegség.

Ön, édes, panaszkodik, hogy a mióta megfosztották szabadságától, állandóan beteg és szenved. Nekem százszorta nagyobb fájdalmat okoz az, a mi idekünn történik. Ez a sok mende-monda önről, a melyet bárki is hajlandó lehet elhinni, a ki nem ismeri önt úgy, mint én . . .

Száz és ezerféleképen átgondoltam és megvizsgáltam a helyzetet. Próbáltam beleképzelní magamat az ön helyzetébe. Én nem csatla-

kozom az emberek véleményéhez, de minden esetben arra a meggyőződésre jutottam, hogy ön az oka mindennek, a mi történt.

Nem volt egyetlen lélek, a mely az ön törekvését helyeselte, támogatta volna s ön még sem akart törekvésével szakítani. Pedig jól láthatta, hogy ez a küzdelem eltemeti egész jövőjét . . .

Nem hihetem el, hogy valaki épen semmit se törődjék a körülötte forgó világ véleményével, mert hiszen, ha jót, szépet cselekszik, megköveteli a világ hódolatát, elismerését.

. . . A mikor elérkezett a tárgyalás napja, telve reménnyel és félelemmel ébredtem . . . Mindenki bizonyosra vette szabadulását, a ki ezt nem szerette volna; csak én, a ki egyedül vágytam önt szabadon látni, én voltam tele rossz sejtelmekkel, hogy még sokáig lesz távol tőlem . . .

S ugy történt, elítélték egy esztendőre — ártatlanul!

Képzelheti megdöbbenésemet. Bár sohase értem volna meg azt a napot! Bár sohase láttuk volna meg egymást! Én értem sem tudta ön megváltoztatni elhatározását s ez az elhatározás lett önre nézve végzetes. Igaz, hogy sohasem szoltam s ezért hibásnak érzem magamat, de, hogy őszinte legyek, ön is hibás.

Lássa, édes, ha ön igazán szeret engem, már régen itt hagyta volna Nagydrávát. Azt hitte, hogy céljt ér? Azért nem hagyott félben törekvésével? . . . Utóbb belátta, hogy hiába minden s nekem végtelenül fáj, hogy mégsem tett egy lépést sem jövője — a ket-
tőnk jövője érdekében.

Mi kötötte Nagydrávához? Ezt nem tudom magamnak megmagyarázni. Ön azt fogja mondani, hogy én. De hátha más ok volt, a melyet nem mert ön előttem bevallani soha?

Ne nehezteljen reám őszinteségemért. Ezek a dolgok nekem okoztak szivfájdalmat és nem önnek.

De ki kell, hogy öntsem a lelkem keserüségét, mert most, az ön távollétében engem bántalmaz mindenki . . .

Szeretnék, ha elfelejtkeznék önről. Ám én nem tudok elfelejtkezni . . .

Ne busuljon, édes, jó az Isten, ő jól végez mindent. És ha ő egymásnak rendelt bennünket, akkor nem választ el más egymástól, csak a sirgödör . . .

Egyébként kérem, ne adjon sokat erre a levélre, mert lázas állapotban írom.

Csókolja és helyzetésez képest minden jót kíván önnek örökké szerető hive: *Marion*.

— — — — —
*

N . . . a fogházból.

Édes Mariskám! Vádjai fájnak, de nem tudok ellenük védekezni. Hogy önt is elvakították, megingatták, azt tapasztalom, de nem vagyok képes megvigasztalni. A mit nekem tudnom kellett volna, azt,

bár későn, megtudtam s erre megnyugtatóul csak azt felelem, hogy szeretem önt és mindenre kész vagyok önért. Ha ön is szeret, ezt elfogadja tőlem ígéret gyanánt a jövőre. Ha nem szeret, akkor nem ír többet és én le fogom vonni a konzekvenciát.

Kedves levelét nagyon köszönöm. Ez teljesen megnyitotta szememet.

Csókolja és öleli milliószor, végtelen szerelemmel *Miklós*.

— — — — —

*

N . . .

Édes Miklósom! Ön azon gondolkodik, mivel szolgálhatott reá, hogy a sors ily keményen sújtja! Nem kell erre rászolgálni. Az igazak kiváltsága a földi szenvedés, azután annál teljesebb a boldogság. Minden rossz után jó következik. Én hü maradok önhöz minden poklokon keresztül. Nincs oka tehát semmi gyötrő aggodalomra.

Lássa, édes, az én kedves jó

anyámnál szelidebb, türelmesebb lény nincs a földön és mégis, a sors mennyi kemény megpróbáltatást mért reá! De a sok szenvedés nem tudta az ő erős lelkét megtörni. Ennek bizonyítéka az, hogy még most is a mi szerető, gondozó édes anyánk. Bár testben gyöngye, de a lelke erős, nem olyan, mint a minőt kishitűeknél tapasztalhatunk. Azért csak legyen ön is erős.

Azt kérdezi, hogy mivel töltöm napjaimat? Nincs óra, nincs percz, a mikor ne önre gondolnék és minden gondolatom önnél van. És türelmetlenül, nehezen várom, várom egy-egy boldogító, megnyugtató levelét.

Higyje meg, az én sorsom sem jobb az önénél. A ki önt bántja, az engem bánt meg. Most a napokban is szemembe vágják, örülnek, hogy így történt. Ne fájjon ez nekem? És csak gunyos, szánczó arczokkal találkozom mindenütt.

Mikor lesz már vége ennek a Kálváriának?

Ugy-e, édes, ha a jó Isten megsegíti, hogy kiszabadul, kétszeres erővel fogjuk bebizonyítani az embereknek, mennyire nem érdemeljük meg bántalmaikat.

Csókolja az önt szerető, önnel együtt érző és szenvedő *Marion*.

— — — — —
*

N . . .

Édes Miklósom! A mióta önt le tartóztatták, még nem voltam oly megnyugodott, mint ma. Édes anyám fölkereste az ön védő ügyvédjét, a ki azt a határozott kijelentést tette, hogy önt a felebbvíteli főtárgyaláson föl fogják menteni és szabadlábba helyezik. Elképzelheti örömünket!

Anyám a hosszas nagy levertség után csaknem fölvidult. Régen nem érzett örömet szerzett nekünk az ügyvéd ur szavaival. Kivált nekem.

Most tehát csak bizzék a jó Istenben, az ő utjai kitürkészhetetle-

nek. Én nem látom már olyan sötét, fellegesnek egünket, mint eleinte. Ezerszer csókolja, szeretve forrón,
Marion.

— — — — —
N . . .

Kedves Veér ur! Ezuttal én irok önnek, de csak annyit, hogy Mariskám már egy hét óta rendkívül súlyos beteg. Levelet sem írhat . . . Lázás álmaiban csak az ön nevét emlegeti folytonosan . . . Iszonyu lelki állapotban vagyok . . . Sohasem éreztem magamat így én, a ki már annyi gyermekemet sirba tettem, mint most, a mikor veszélyben látom legkedvesebb gyermekemet . . . Legyen ön mindamellett nyugodt . . . Ha állapota jobbra fordul, azonnal írni fog önnek . . . Üdvözli szeretettel *Veszpréminé.*

— — — — —
N . . .

Édes Miklósom! Hetekig tartó, nehéz lázból csak most épültem föl és sietek önnek írni, remegő kézzel, de rendületlen szívvvel.

Betegségemben is folytonosan önt képzeltem magam elé, önt láttam, önnel beszéltem és önt kívántam a valóságban is.

De mikor fog az a nap elkövetkezni reánk.

Idestova fél éve már, hogy megfosztották szabadságától. S én ez idő alatt minden este reménynyel feküdtem le s reménynyel vártam a másnapot, hátha meghozza a várva várt szabadulás és édes viszontlátás pillanatát.

. . . Hiába! . . .

. . . De ha egy kis igazság van, nem szabad, hogy most már ez a helyzet sokáig tartson! . . . Csak a hosszas szenvedés meg ne ártson az ön féltett egészségének . . . Elképzelem fájdalmait, mert érzem az én fájdalmaimat. Pedig én szabad vagyok. Csak önt láthatnám újra szabadon! . . . De mikor? . . . Ha még egyszer beteggé tesz a bánat, úgy érzem, nem fogok többé ágyamból fölkelni . . .

Udvarunkon virul a virágbontó,

rügyfakasztó uj tavasz . . . Az én
lelkemben borus, őszutói világ van,
mint akkor . . . azon a szomorú
napon . . .

. . . S csak sirni, imádkozni és
vágyakozni tudok, ön után, egyébre
nem vagyok képes . . . Istenem! . . .

. . . Az udvarunkban már bim-
bóznak a rózsák. Nem sokára ujra
nyilni fognak . . . De jobb erre
nem is gondolni! . . .

A legnagyobb izgalommal várom
a döntést az ön ügyében. Mily
soká lesz az is! Beletelik még há-
rom hét. Kétségtelen, hogy az ön
iránti általános ellenszenv bénítja
és lassítja így meg az igazságszol-
gáltatás amugy is lassu kerekeit.

Reméljük azonban minden jót!
Már a mennyire jónak lehet ne-
vezni . . .

Édes Miklósom! Kimondhatatlan
jó érzéssel töltött el az a levele, a
melylyel nyugodt, csendes jövőt
ígér . . . A másik levelében ismét
kétségét fejezi ki, hogy mi lesz, ha
kiszabadul? . . . Csak már kint

volna! Akkor minden jóra fordul!
Igy borzasztó . . .

Addig is vigasztalják forró csók-
jaim és mulhatatlan nagy szerel-
mem. Igaz érzéseim pótolják a nagy
szavak hiányát.

Öleli örök szerelemmel *Marion*.

*

N . . .

Édes Miklósom! Holnapután lesz
tehát a nagy nap . . . Nem vagyok
képes tollal és papirossal éreztetni
azt a rettenetes harczot, a mely a
lelkemet és agyamat dulja. A re-
mény vivja ezt a szörnyü tusát —
a kétséggel . . . Ha a remény győz,
ha ön győz, mindent meg fog gyó-
gyítani a boldogító, édes valóság.
Ön szabad lesz! Ebben a három
szóban rejlik reám nézve a legna-
gyobb elképzelhető földi boldog-
ság.

. . . Ha azonban az a másik, az
a sötét rém diadalmaskodik, az el-
lenség, akkor . . . akkor az a hol-
naputáni nap a halálomat fogja
jelenteni . . .

Azonban most inkább bátorítani, vigasztalni kell önt és nem csüggeszteni... Ha nekem elég lelki erőm volna!...

... Kivánom, hogy a holnaputáni nap végleges fordulatot, jó döntést hozzon az ön szomorú helyzetében. Ezért imádkozom minden este és reggel az eget urához.

... Kivánom, hogy az igazság olthatatlan fénye világítsa meg földi biráinak szemét.

... Kivánom, hogy minden ellenséges gyűlölet, csel és hitvány gonoszság ereje semmivé törpüljön a bölcsen gondolkodni akaró és tudó agyak kritikájának súlya alatt.

... Kivánom, hogy az ítélő székeken végre emberek üljenek, a kik magasztos hivatásukat és hatalmukat igaz célok elérésére fordítsák.

... Kivánom, hogy ezek az emberek ne engedjék magukat elsodortatni a guruló aranyak és az áramló érdekek zürös, szennyes, örvénylő folyamától.

... Kivánom, hogy a jog, a törvény, az emberi és az isteni igazság döntsön Justicia istenasszony mérlegében.

... Kivánom, hogy elégtételt nyerjen ön hosszas, nehéz, méltatlan szenvedése miatt.

... Kivánom, hogy így legyen és ön ismét szabad legyen.

--- — — — — — — — — —
Csókolja reményével és szeretettel *Marion*.

A mogorva, ősz táblabírák elfoglalták székeiket a hosszú, zöldposztós asztalnál.

Előttük a potrohos törvénykönyvek épen olyan némák és ridegek voltak, mint az az öt tekintélyes, komoly fej, a melyek figyelmesen szegeződtek a vádlott felé. Ebben a pillanatban meglátszott mind-egyikük arczán, hogy nincs többé előttük világ és ember, nincs fogalmuk talán életről és halálról, boldogságról és szenvedésről, szabadságról és rablánczokról sem, — csak az a potrohos könyv létezik reájuk nézve, a mely imhol fekszik előttük: — a törvény.

Az a megtört, görnyedt sápadt alak, a melyik ott ül a vádlottak padján, a szuronyos börtönőr őrizete alatt, szintén nem ember. Nem

Veér Miklós az ő neve, nem a to-
lal való hadakozás mestere ő, csak
— vádlott. A ki vagy bűnös és
akkor senyvedjen továbbra is a
fogságban, esetleg ott is haljon
meg, vagy ártatlan és akkor elbo-
csátják, menjen Isten hírével . . .

A főtárgyalás megkezdődött. A
főügyész helyettese röviden indit-
ványozta, hogy a királyi tábla já-
ruljon hozzá az elsőfoku bíróság
ítéletéhez . . .

— — — — —
Steier emelkedett ezután szó-
lásra, a védő. Lángoló arcza és az
előtte fölhalmozott rengeteg irat-
csomó jelezte, hogy nagy, elszánt
beszédre készült.

És beszélt . . . Eleinte nyugod-
tan, megfontolt szavakkal, később
nekitüzesedve, harcziasan, mint ama
görög demagóg. Minden szava egy-
egy rettenetes, égbe kiáltó — igaz-
ság. Minden szava a lelkekbe, a
vesékbe vágott. Azok, a kiknek ez
a sulyos vádaktól terhes védőbe-
széd szólott, nem voltak jelen; de

a jelenlévők és a birák érthettek belőle, ha akartak, eleget . . .

Tekintetes Királyi Itélőtábla! Egy ember áll előttünk, látszólag összetörve, semmivé nyomorítva, — de a valóságban, az igazságos kritika mélyre ható szemei előtt mindnyájunk fölé emelkedve, igazi nagyságban, teljes fényben.

Gloria victis! . . . Nagy az valóban, a ki, a mikor az országban a legnagyobb ünnepelt hős gyanánt kellene büszkélkednie, — itt áll önök előtt . . . ebben a pillanatban még vádolva, lealázva, silánynya nyomorítva, megkötözve lélekben és testben . . . egy pillanat múlva azonban már győzedelmesen, emelt fővel, mint diadalmas hérosz, fél-isten . . .

Igen, uraim, önök, a kik ebben a perczen talán még őszintén meg vannak győződve a vádlott bűnösségéről, nemsokára bizonyítva látják teljes ártatlanságát, — méltatlan szenvedéseinek s ezzel diadalának teljes nagyságát.

Hallgassák önök a törvény intencziója szerint, elfogulatlanul — az igazságot. S adják meg ezt az igazságot annak is, a ki önöket talán szintén megbántotta, ámde önök itt most nem emberek, hanem sokkal magasabb, nemesebb lények: — ítélő bírák.

Nem védelmezni jöttem, mert arra nincs szükség, hanem vádolni . . .

Vádolom a nagydrávai királyi törvényszék bíráit, a kik marasztaló ítéletet merészelték hozni, holott a tanúk az elsőfoku bíróság tárgyalásán oly lehetetlenül zavarosan és saját maguknak is ellentmondva vallottak, hogy figyelembe venni, törvény szerint, egyetlen szavukat sem lett volna szabad . . .

Vádolom a nagydrávai nyomozó hatóságokat, a vizsgálóbírókat és a rendőrséget egyaránt, a melyek a védelem adatait és bizonyítékait nemcsak mellőzték, de a meglévő jegyzőkönyvek adatait is egyenesen, szemérmetlenül meghamisítva

terjesztették a törvényszék elé . . .
. . . Vádolom az egész várost, az
egész országot, az egész világot, a
mely gyáva volt egy ember védel-
mére szavát fölemelni, holott tudta,
látta, hogy azt az egy embert a
nem-emberek hitvány érdekcso-
portja üldözi a börtön fenekéig,
onnan talán a dicstelen, szégyen-
letes halálig . . .

És miért, tekintetes királyi itélő-
tábla?! . . . Csak azért, mert az az
ember egy esztendőn át kimélette-
nül megmondta az igazat, mindent,
a mi igaz és csak azt, a mi igaz . . .

Ezek azonban frázisok. Önöknek
reális adatok, perdöntő bizonyíté-
kok kellene. Elismerem! A tör-
vény is így rendeli! . . .

Tekintetes királyi itélőtábla!

Itt állanak ismét az első tárgya-
lás tanui, méltóztassanak őket ki-
hallgatni . . . Ezennel leteszem a
másodfoku bíróság asztalára azt az
ezer koronát, a melyet a korona-
tanu, Berger Mór deponált nálam
a következő szavakkal:

— Ügyvéd ur, ezt kaptam Aladári kapitánytól, a miért megtettem a hazug följelentést . . . Itt van, nem kell! Gazember voltam egész életemben, de most, a mikor ártatlan ember szenved miattam a börtönben, fölébredt a lelkiismeretem . . . Ez a pénz megöl . . . Azt akarom, ügyvéd ur, hogy az az ártatlan ember mielőbb kiszabaduljon . . .

. . . Önök megdöbbenve néznek reám? Van még mondani valóm . . .

Itt áll és kihallgatásra vár a rendőrség két tisztviselője, a kik eskü alatt vallani fogják, hogy a másik szobában hallották, a mikor a kapitány kitanította Berger Mórt, hogyan írjon Veér Miklósnak apokrif levelet s hogyan tegyen ellene hamis följelentést és vallomást . . .

Itt áll önök előtt Berger Mórné és két pinczérleány, a kik tanúi voltak, hogy ez az asszony csak heves családi jelenet után és csak életveszélyes fenyegetésre engedett férje ama fölszólításának, hogy Veér Miklós ellen a bíróság előtt

terhelő, hamis vallomást tegyen . . .
S ha ez még mind nem elég,
íme, leteszek a bíróság asztalára
egy eredeti okmányt, a melyet az
ügyészség nemrég elbocsátott szol-
gája lopott el és bocsátott rendel-
kezésemre s a melynek hiteles má-
solatát holnap az összes fővárosi
ujságok, utánok a külföldi lapok is
publikálni fogják. Nem hinném el
magam sem, hogy ilyesmit valaki
papírra vessen, ha nem volna az
írás a kezeim között . . .

Íme, az okmány szövege:

*. . . Alulírottak, a mai napon
szent esküvéssel fogadalmat te-
szünk becsületünkre és életünkre,
hogy Veér Miklós szerkesztőt min-
den tőlünk telhető eszközzel, min-
denütt üldözni fogjuk, mindad-
dig, míg örök időkre lehetetlenné
nem tesszük; ha lehet: a börtön-
nel, ha kell: életével . . . Egy-
szóval minden eszközzel . . . Így
legyen! . . . A nagydrávai sza-
badkőműves-páholy végrehajtó-bi-
zottsága . . .*

Tekintetes királyi ítélőtábla! Le-
teszem az okmányt, a melynek hi-
telességét aláírói nem tagadhat-
ják . . . Aláírta azt többek között
egy királyi táblabíró is, a ki jelen-
leg sápadtan és reszketve ül önök
között . . . Reá is mutatok . . . Néz-
zenek a szemébe! . . . De hadd ol-
vassam a dicső neveket, a melyek
viselői ellen egyébként a fegyelmi
és bünvádi följelentést illetékes he-
lyen már megtettem: Grancz Adolf
főispán, Rattler Károly polgármes-
ter, Grünau Ármin főkapitány, Ala-
dári Adolár kapitány, Becskereki
vizsgálóbíró, dr. Drávay Zsigmond
királyi táblabíró, Ray József tör-
vényszéki elnök és a többi, a kik
önöket talán nem érdeklik . . .

Nem szükséges folytatnom, ám-
bár folytathatnám . . . Önök ítélhet-
nek, ámde meg kell fontolnunk,
hogy holnap az egész világ meg-
ismeri a tények igaz állását s az
önök ítéletét . . .

Hallottak. Tudnak. Gondolkozza-
nak s a vádlott ártalansága tisztán

áll az önök lelki szemei előtt . . .
— Leirhatatlan az a hatás, a melyet Steier filippikája előidézett. Az utolsó szavaknál már a terem hallgatósága viharosan kiabált összevissza s a táblabírák maguk is izgatottan fölugráltak székeikről, hogy a beterjesztett okmány valódiságáról meggyőződjenek. Csak egy maradt ülve . . .

Az izgatott kedélyek nem csillapultak s elemi erővel tört ki a fölháborodás és rémület, a mikor a beidézett tanúk kihallgatását a tábla elrendelte s azok egytől-egyig szó szerint beigazolták a védőügyvéd állításait . . .

— Gázságot még sem lehet eltűnni!

--- Gyilkosok! . . . Rosszabbak a vadállatoknál! . . .

— Ez egy modern város igazi képe! Hogy nem tud elsülyedni! . . .

Ilyen és hasonló szitkok hallatszottak ki a hallgatóság soraiból.

Steier vérben forgó szemekkel, elszántan nézett szembe az átelle-

nes helyen ülő főügyészhelyettes-
sel . . . Látszott rajta, hogy ha akar,
hát tud még szolgálni adatokkal,
százszor annyival. Elég volt ez a
néhány szó is. És ki gondolta volna,
hogy ez a néhány szó egy várost
rombol le és épít ujja, egy hatal-
mas irányzatot sodor el, egy pos-
hadó szervezetbe fog uj, friss, igazi
vért, életet és erőt önteni . . .

Maga Miklós ugy ült ott, a vád-
lottak padján, mint valami üveg-
szemű, élet nélküli viaszbáb . . .
Nem tudta elhinni maga sem, a mi
körülötte néhány percz alatt tör-
tént. Nem tudta magát beleélni a
hirtelen változásba. Mintha szin-
házban játszanák előtte ezt a drá-
mát, a mely azonban csak az ő
drámája, másoknak, a szabadoknak,
— izléstelen komédia . . .

. . . A bíróság tagjai már régen
visszavonultak tanácskozásra . . . De
a hallgatóság egyre lázasabban za-
jongva tárgyalt . . . Az a néhány
kiváncsi . . . Miért nem volt itt,
miért nem hallott meg mindent az

egész város, az emberek tekintélyes tömege, hadd gyújtott volna gyors tetre gerjesztő lángot ezrek kebelében . . . Ha nagy tömeg lett volna, bizonyosan kirohan az utcákra s az elkeseredés első kitörése nyomán a porig lerombolja a bünök és gazságok aranyakkal bástyázott várait . . . De nem, a tárgyalóteremben csak néhány gyöngé ember háborgott, méltatlankodott.

Az ítélő tanács csaknem egy órahosszat tárgyalt a mellékteremben.

Azután bevonultak ismét, hogy mogorván, érzéketlenül elfoglalják székeiket a zöldposztós, hosszú asztalnál, az izgalomnak immár minden jele nélkül, mintha az imént semmi sem történt volna. Kezében fogta mindegyikük a tipikus, potrohos könyvet, a törvényt . . .

Leültek. Csak az öreg, kövér, pápaszemes elnök maradt állva és kihirdette a felebbviteli bíróság — határozatát . . .

. . . Határozatát, mert pozitív ítéletet ebben a nagy ügyben nem

mert hozni a nagytekintélyü, az igazságos királyi tábla . . .

O Felsége a Király nevében! . . .

. . . A másodfoku ítélő bíróság a törvényszék ítéletét megsemmisíti . . . Uj ítéletet azonban egyelőre nem hoz, — hanem a pör újrafelvételét rendeli el . . . A vádlottat azonban addig is szabadlábra helyezni rendeli s egyben megállapítja, hogy előzetes letartóztatása helytelen, törvénytelen és jogtalan volt . . .

. . . Miklós körül forgott a terem, forgott, kóválygott az egész világ . . .

. . . A hosszadalmasan felolvasott határozatból csak annyit hallott, annyit értett meg, hogy szabadon bocsátják . . . Szabad . . . Szabad újra . . .

. . . Ha ereje engedi, bizonyosan fölugrik és elrohan diadalmas, nagy örömmámorban . . .

. . . Szabad, szabadon mehet hát ismét a temető-utczai áldott, békés fehér házba . . .

... A hol nyugalom és boldogság, öröm és szeretet várja ...

... A hol ölelő karokkal fogadja a legszebb, a legjobb, a legdrágább; az az ártatlan, galambszivű leányka, a kinek a kitörő boldogság bizonyára piros rózsákat fest halvány, keskeny arczára ...

... És a rózsák ...

... Miklós kebelében hevesen megdobbant valami ...

... A rózsák. Igen. Épen most nyílnak. Megnyitja illatos keblüket a szerelmes május ...

... S a szegény fiu nem örvendett a szabadságának, a mikor eszébe jutott, hogy a rózsák immár újra nyílnak s ő még mindig senki, semmi, tehát nem válthatja be szent ígéretét, a melyet az újra fakadó rózsákhoz fűzött ...

*

... Kint volt az utczán. Járt. Szabadon. És lélekzett. Nem kísérte lépéseit porkoláb. Senki ...

... Ment zavartalanul, kissé széldülve, át a forgalmas, zajos uta-

kon, tarka néptől hullámos, nyüzsgő tereken . . .

. . . Az emberek megbámulták. Ma még csodálkoztak: vajjon szökött-e ez, vagy kibocsátották? Holnap azonban ez a kétkedő, gunyos és fenhéjázó tömeg kénytelen lesz elismerni, hogy ez az igénytelen, szürke semmi: — a század egyik győzedelmes hadvezére. Hadvezér, a kinek diadalmas seregét egy ember képezi s az az egy is saját maga . . . Holnap ez a város reszketni fog és el fog bujni a saját szégyene elől . . . Holnap ez a város tagadni fogja saját létét, virágzását, születését . . . Holnap ez a város megváltozik . . . A réginek emléke sem marad s lesz minden új, egészséges . . .

. . . Miklós azonban nem erre gondolt. Távolról sem gondolt még arra, hogy megnyerte a vitát Popescuval szemben, hogy megnyerte a harcot egymaga a soktagu társadalom ellen, nem! Ő most csak arra gondolt, hogy az Isten meg-

segítette s nemsokára ismét ölelheti, csókolhatja szeretett Marionját, a kiért új életet kezd és a kivel boldog, nagy, hős, ünnepeles lesz . . .

. . . Csak egy fájt neki . . . A rózsanyilás . . . Az ígéret . . .

. . . Dobogó szívvvel, félve suhant be a kíváncsi szemek elől a kis kapun . . . A rózsák között látta állni Mariont, várva, édesen, ártatlanul, boldogan, szerelemmel, mosolyogva . . .

. . . Szó nem hangzott el egyetlenegy sem ott . . . A két szerelmes öleléssel borult egymás keblére . . . És csak a csillogó, néma könnyecsek beszéltek nagy boldogságról, nagy szerelemről . . .

. . . Körülöttük a napsugár csillogott . . . A virágos udvaron pillék játszadoztak, kergetődztek . . . Fölöttük madarak énekeltek . . .

. . . Nagy sokára a leány szólalt meg először:

— Miklósom! . . . Édes! . . . Csak egy szót . . . Fáj még valami? . . .

A fiu némán intett, hogy igen.

— De hát Istenem, most már mi? — kérdezte a kis Marion ijedten.

— A rózsák! ... suttogta a fiu bánatosan.

... A kis Marion arcza egyszerre földerült:

— Hogy nem tartotta meg az ígéretét, ugy-e rossz fiu! No, de azért ne busuljon, édes és nézzen oda, gyönyörködjék az én rózsáimban, a melyek nekem oly nagy örömet fognak szerezni, ha teljesen kinyílnak ...

... A fiu fölemelte a fejét ...

... Ott álltak a rózsafák egytől-egyig, virág és bimbó nélkül, disztelenül, kopaszon ...

... Hogy ne virágozhassanak, az összes rügyező galyakat levagdalta azokról — valaki ...

12

Veér Miklós visszament a fővárosba.

Sikeresen fejezte be misszióját, avagy nem, ő a levert, az összetört, a megsemmisített, azzal édes keveset törődött.

Egyetlen gondolat tartotta immár hatalmában egész valóját, lelkét és agyát, vérét és idegzetét: — a szerelme, a jövője.

De vajjon sikerül-e ismét visszafoglalnia az elhagyott pozíciót, sikerül-e egykönnyen visszaszereznie az eldobott kenyeret? ... Most, a mikor meg van gyötörve, le van törve, most, a mikor már börtönt ült s még nem szabadult ki teljesen a súlyos bűnvád lekötő bilincsei alul.

... Félve osont végig a népes boulevardok széles aszfalt járóján ...

... Az emberek kitértek utjából és megállva néztek utána ...

És ő pirult, mert azt hitte, hogy szégyenének bélyegét olvassák le lázas homlokáról.

S ha nem sikerül az elhagyott írásztalnál most helyet kapnia?

... Akkor sem fog habozni. Elmegy téglát hordani, vagy követ törni ...

Semmiféle célja nem lehet más, mint — a kenyér ... Hogy kenyeret tudjon adni annak, a ki eljön hozzá nagy szerelemmel s megosztja vele a jólét örömét, vagy a nyomor bánatát egyaránt, egyforma boldogsággal ...

Szerelemmel fogja az őt boldogítani akkor is, ha nem lesz egyéb asztalukon naponta, csak — kenyér.

... Reszketve lépett régi főnöke, a virágzó lapvállalat kiadó tulajdosának ajtaja elé.

Hogyan fogadja? Mi vár reá? Hátha szóba se áll vele? Hátha kiutasítja, kidobja szobájából, ki-

veri, mint a veszedelmes ebet szokták . . .

S ha belép, hogyan lépjen eléje? Mit mondjon neki? Önérzettel, vagy megalázkodva? Fesztelenül, vagy könyörögve? Mint a régi, vagy mint az összetörött? Mint ember, vagy mint ágról szakadt, csavargó, rongyos koldus.

. . . Belépett, de nem emlékszik, hogyan. Szólt, de nem érezte, hogy mit . . . Csak érezte, hogy ott találta magát a volt főnöke karjaiban.

— Üdvözlöm önt, a nap hőjét.

— ? . . .

— S örvendek, hogy ismét házamban látom önt, a mártírt, a győzedelmest.

— ? . . .

— Ön egymaga szembeszállt a kész veszedelemmel és . . .

— Tönkretettem magamat! sóhajtottá öntudatlanul Miklós.

— Óh nem! Önt ma dicsőíti a sajtó, nevét emlegeti az egész világ. Mert ön egy Szodomát, egy

Ninivét romba döntött, ön a pak-
fongot igazi aranyval cserélte föl...

— ? ...

— A belügyminiszter ma távira-
tilag felfüggesztette Nagydráva vá-
ros egész közigazgatását... Min-
den embert fegyelmi eljárás alá
vont, a ki csak ott működött, fő-
ispántól le a legutolsó irnokig...
Ma délben utazik el különvonaton
a teljes hatalommal felruházott
kormánybiztos... Lesz ott öldök-
lés...

— ? ...

— Ön azonban itt marad. Önt
már versengve keresik a többi la-
pok kiadói, a konkurrenseim... De
ön igen helyesen hozzám jött és
itt marad... Ön az első ember a
lapnál...

... Valóban az eset fölkavarta
az egész világ közvéleményét...
De mit érdekelte ez most már Mik-
lóst?

Ő csupán egyre gondolt: sze-
relmére, a bájos, ártatlan kis Ma-
rionra.

Most tehát semmi akadály a többé boldogságuknak. S ez a legszebb győzelem, ez a legméltóságosabb elégtétel neki, a méltatlanul szenvedőnek.

Az események rohamosan következtek be egymás után. Néhány hét alatt nem maradt ember Nagydráván, a ki el ne vette volna jól megérdemelt büntetését. Ez a néhány hét izgalmas szenzációk ideje volt az egész világsajtóra nézve. Rémesebbnél rémesebb adatok kerültek nyilvánosságra a bűnös város sötét életének rejtelseiből... Aztán megint csendes lett minden.

A lángok, a melyek egy nagy város romjait elhamvasztották, lassan lecsillapultak azzal, hogy a bűnösök egytől-egyig oda kerültek, a hol Miklós hét hónapig szenvedett ártatlanul: — a börtönbe... Hogy majd csak akkor csapódjanak föl még egyszer, a mikor egy hosszadalmas, sablonos törvényszéki végtárgyalás fejezi be a gyilkos, de tisztító procedurát...

Miklós lelkét nem érintették ezek az izgalmak.

Őt csak szerelme, a kis Marion tudta egészen elfoglalni és foglalkoztatni... Marion... Ebben a névben bizott, ezzel küzdött, ezért harczolt tovább a reménytelenség rapjaiban; ez enyhítette fájdalmait a szenvedések gyötrelmeiben, ebben élt, győzött, ez tartotta benne a hitet a kétségbeesésben, — ez az ő egyetlen és drága, boldogító elégtétele a gazokkal szemben...

S az a sok elismerés, a melyben részesült, mind nem tette őt boldoggá. Csak akkor érezte magát igazán nagynak, teljesen erősnek és boldognak, a mikor egy szép napon az ujságok föltűnő helyen közölték, hogy »... Veér Miklós hirlapíró és Veszprémi Mariska jegyesek...«

*

Egy meleg, szőlőérlelő szeptemberi napon a nagydrávai városi kávéház nagy üvegablakánál ült Veér Miklós — most már gyö-

nyörű ifju feleségével --- és Popescuval beszélgetett...

— A feleségem rokonait látogatjuk meg s nem tudtam megállani, hogy le ne üljek egy kissé ehhez az emlékezetes asztalhoz, ábrándozni a multakról... Egyébként hogy van ön doktor ur? ... És a város? Ugy-e, most végre tiszta, jobb és szebb, mint a régi... Mintha az emberek is nyugodtabb arcot viselnének... Mintha a levegője is más volna... Emlékszik-e, a mikor néhány év előtt itt arról a szóról vitáztunk, hogy »soha«...

— Nos és kinek lett igaza?

— Nekem!

— Bocsánat, nekem!

— Hogy-hogy?

— Ön azt mondta, hogy soha sem fog szeretni és... ime...

— Vagy ugy?! mosolygott nem kis zavarral Miklós... Különben ez is csak azt mutatja, hogy annál fényesebb a győzelmem s így egygyel több okom van büszkélkedni.

— Igaza van, szerkesztő ur! Sokszor elgondolkodom, vajjon mi önthetett önbe oly erőt és kitartást, minden gyilkos poklokon keresztül . . . Hite? . . . Bizalma? . . . Makacs szívóssága? . . . Vagy valami háttérben álló pénzes hatalom? . . . Nem tudom magamnak megfejteni.

— Pedig könnyü a megfejtés, doktor ur, szólt közbe egy bájosan csicsergő, naiv hang. Semmi más, csak az Isten . . .

— Igen! egészítette ki Miklós. Valóban ő, de úgy, hogy küldött nekem egy aranyos kis védő, vezető, biztató angyalt, a kit úgy hívtak, hogy: Marion . . .

. . . Csöndesen, szótlánul, áldott nyugalommal szemlélték sokáig a járó-kelő, nyüzsgő, szorgalmas, lelkes tömeget a főtéren . . .

. . . Egyszerre csak a mellékutczákból rikkancsok sűrű csapata rohant elő s hatalmas piros nyomtatványokat szórt a lázas embercsoportok közé . . .

— Mi az? kérdezte meglepetten Miklós. Talán új lap jelent meg Nagydráván.

— Nem, szólt nyugtalan mosolylyal Popescu. Ön tudja, hogy a város új képviselőt választ. Azok a piros lapok a ma először kibocsátott kortesplakátok. Az új képviselőjelölt neve is rajta van...

... Egy rikkancs a kávéházba is behozott néhányat. Miklós érdeklődve vett kezébe egyet a piros lapok közül, a melyen lángba borult arczzal olvasta... a saját nevét...

... Marion szerelmesen, boldogan simult szeretett férjecskéjéhez...

